

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

BIL ARCHWILIO CYHOEDDUS (CYMRU)

Memorandwm Esboniadol
yn ymgorffori'r
Aseiad Effaith Rheoleiddiol
a'r Nodiadau Esboniadol

Gorffennaf 2012

Bil Archwilio Cyhoeddus (Cymru)

Memorandwm Esboniadol i Fil Archwilio Cyhoeddus (Cymru)

Paratowyd y Memorandwm Esboniadol hwn gan Gyfarwyddiaeth Llywodraeth Leol a Chymunedau Llywodraeth Cymru ac fe'i gosodir gerbron Cynulliad Cenedlaethol Cymru.

Datganiad yr Aelod

Yn fy marn i, byddai darpariaethau Bil Archwilio Cyhoeddus (Cymru), a gyflwynwyd gennyf ar 9 Gorffennaf 2012, o fewn cymhwysedd deddfwriaethol Cynulliad Cenedlaethol Cymru.

Jane Hutt AC

Y Gweinidog Cyllid ac Arweinydd y Tŷ
Yr Aelod Cynulliad sy'n gyfrifol am y Bil

9 Gorffennaf 2012

Cynnwys

RHAN 1 - TROSOLWG

1. Disgrifiad	4
2. Y cefndir deddfwriaethol	5
3. Diben y deddfwriaeth a'r effaith y bwriedir ei chael	9
4. Ymgynghori	15
5. Pŵer i wneud is-ddeddfwriaeth	19
6. Aseiad Effaith Rheoleiddiol	21

RHAN 2 – ASESIAID EFFAITH

7. Opsiynau	22
8. Costau a manteision	24
9. Crynodeb a'r opsiwn a ffefrir	29
10. Aseu'r Gystadleuaeth	30
11. Adolygu ar ôl gweithredu	31

ATODIAD A – Nodiadau Esboniadol	32

ATODIAD B – Rhestr Ddosbarthu'r Ymgynghoriad	50

ATODIAD C – Adroddiad Archwilydd Cyffredinol Cymru (Rheol Sefydlog 26.6(viii))	52

RHAN 1 – TROSOLWG

1. Disgrifiad

1. Nod Bil Archwilio Cyhoeddus (Cymru) yw cryfhau a gwella'r trefniadau atebolrwydd a llywodraethu sy'n ymwneud ag Archwilydd Cyffredinol Cymru (ACC) a Swyddfa Archwilio Cymru (SAC) a gwarchod annibyniaeth a gwrthrychedd ACC ar yr un pryd.
2. Bydd yn gwella goruchwyliaeth Cynulliad Cenedlaethol Cymru dros ACC, ac yn cryfhau atebolrwydd a thryloywder y Swyddfa honno. Bydd y Bil, os daw'n Ddeddf, yn sefydlu SAC newydd, a fydd yn gyfrifol am y swyddogaethau corfforaethol a freinir yn ACC ar hyn o bryd. Bydd dyletswydd arni hefyd i'w fonitro, a bydd ganddi'r pŵer i'w gynghori. Mae'r Bil hefyd yn cynnwys darpariaethau a fydd yn golygu mai ACC fydd yr archwilydd statudol ar gyfer cyrff llywodraeth leol yng Nghymru.

2. Y cefndir deddfwriaethol

3. Mae gan Gynulliad Cenedlaethol Cymru (y Cynulliad) y cymhwysedd deddfwriaethol i wneud darpariaeth mewn perthynas ag archwilio, astudio, rheoleiddio ac arolygu awdurdodau cyhoeddus sy'n destun archwilio ac mewn perthynas ag Archwilydd Cyffredinol Cymru yn rhinwedd adran 108 o Ddeddf Llywodraeth Cymru 2006 (Deddf 2006), a Rhan 1 (Pennawd 14 (Gweinyddiaeth Gyhoeddus)) o Atodlen 7 iddi.
4. Mewnosododd Adran 27 o Ddeddf Cyfrifoldeb am Gyllidebau ac Archwilio Cenedlaethol 2011, ac Atodlen 6 iddi, y pwnc Archwilydd Cyffredinol Cymru i'r Pennawd hwnnw yn Atodlen 7 i Ddeddf 2006. Gwnaeth newidiadau amrywiol hefyd i'r cyfyngiadau cyffredinol yn Rhan 2 o'r Atodlen honno (gan gynnwys drwy wneud rhai eithriadau i'r cyfyngiadau hynny) er mwyn rhoi'r pŵer i'r Cynulliad wneud darpariaeth yn un o Ddeddfau'r Cynulliad sy'n gysylltiedig â goruchwyllo ACC a Swyddfa Archwilio Cymru (SAC).
5. Atgynhychir Pennawd 14 o Ran 1 o Atodlen 7 i Ddeddf 2006 isod (mae'r Pynciau cymhwysedd perthnasol wedi'u goleuo). Nid yw ar gael yn Gymraeg gan mai dyfyniad o deddfwriaeth nad yw wedi ei gwneud yn Gymraeg ydyw.

Public administration

14 *Public Services Ombudsman for Wales, Auditor General for Wales, Audit, examination, regulation and inspection of auditable public authorities. Inquiries in respect of matters in relation to which the Welsh Ministers, the First Minister or the Counsel General exercise functions. Equal opportunities in relation to equal opportunity public authorities. Access to information held by open access public authorities.*

The following are “auditable public authorities” and “equal opportunity public authorities”—

- (a) *the Assembly,*
- (b) *the Assembly Commission,*
- (c) *the Welsh Assembly Government,*
- (d) *persons who exercise functions of a public nature and in respect of whom the Welsh Ministers exercise functions,*
- (e) *persons who exercise functions of a public nature and at least half of the cost of whose functions in relation to Wales are funded (directly or indirectly) by the Welsh Ministers, and*
- (f) *persons established by enactment and having power to issue a precept or levy.*

The following are “open access public authorities”—

- (a) the Assembly,
- (b) the Assembly Commission,
- (c) the Welsh Assembly Government, and
- (d) authorities which are Welsh public authorities, within the meaning of the Freedom of Information Act 2000 (c 36).

*Exception—
Regulation of the profession of auditor.*

6. Atgynhychir y cyfyngiadau cyffredinol mwyaf perthnasol, a'r eithriadau i'r cyfyngiadau hynny (o Rannau 2 a 3 o Atodlen 7 i Ddeddf 2006) sy'n ymwneud â'r Bil hwn, yn y blwch isod. Nid ydynt ar gael yn Gymraeg gan mai dyfyniadau o ddeddfwriaeth nad yw wedi'i gwneud yn Gymraeg ydynt. Mae'r cyfyngiadau cyffredinol eraill sy'n berthnasol i'r Bil hwn yn cynnwys y cyfyngiad ar addasu, ac ati, swyddogaethau Gweinidog y Goron ym mharagraff 1 o Ran 2 o Atodlen 7 i Ddeddf 2006 (sydd, yn rhinwedd adran 158(1) o Ddeddf 2006, yn cynnwys swyddogaethau'r Trysorlys) a'r eithriad mewn perthynas ag addasu swyddogaethau'r Rheolwr ac Archwilydd Cyffredinol ym mharagraff 4 o'r Rhan honno o'r Atodlen honno. Rhoddir dibyniaeth hefyd, at ddibenion y Bil hwn, ar yr eithriad ym mharagraff 8 o Ran 3 o'r Atodlen honno sy'n ymdrin â darpariaethau sy'n ailddatgan y gyfraith.

Enactments other than this Act

2

[(1)] A provision of an Act of the Assembly cannot make modifications of, or confer power by subordinate legislation to make modifications of, any of the provisions listed in the Table below—

TABLE

<i>Enactment</i>	<i>Provisions protected from modification</i>
European Communities Act 1972 (c 68)	The whole Act
Data Protection Act 1998 (c 29)	The whole Act
Government of Wales Act 1998 (c 38)	Sections 144(7), 145, 145A and 146A(1)
Human Rights Act 1998 (c 42)	The whole Act
Civil Contingencies Act 2004 (c 36)	The whole Act
Re-Use of Public Sector Information Regulations 2005 (SI 2005/1505)	The whole set of Regulations

[(2)] Sub-paragraph (1) does not apply to any provision making modifications, or conferring power by subordinate legislation to make

modifications, of section 31(6) of the Data Protection Act 1998 so that it applies to complaints under an enactment relating to the provision of redress for negligence in connection with the diagnosis of illness or the care or treatment of any patient (in Wales or elsewhere) as part of the health service in Wales.]

[(3) Sub-paragraph (1), so far as it applies in relation to sections 145, 145A and 146A(1) of the Government of Wales Act 1998, does not apply to a provision to which sub-paragraph (4) applies.

(4) This sub-paragraph applies to a provision of an Act of the Assembly which—

(a) is a provision relating to the oversight or supervision of the Auditor General or of the exercise of the Auditor General's functions,

(b) provides for the enforcement of a provision falling within paragraph (a) or is otherwise appropriate for making such a provision effective, or

(c) is otherwise incidental to, or consequential on, such a provision.]

(Deddf Llywodraeth Cymru 2006)

5

(1) A provision of an Act of the Assembly cannot make modifications of, or confer power by subordinate legislation to make modifications of, provisions contained in this Act.

[(2) Sub-paragraph (1) does not apply to the following provisions—

(a) sections 20, 22, 24, 35(1), 36(1) to (5) and (7) to (11), 53, 54, 78, 146, 147, 148 and 156(2) to (5);

(b) paragraph 8(3) of Schedule 2;

[(c) any provision of Schedule 8, other than paragraphs 1(1) to (3), 2(2) to (4) and 3].]

(3) Sub-paragraph (1) does not apply to any provision—

(a) making modifications of so much of any enactment as is modified by this Act, or

(b) repealing so much of any provision of this Act as amends any enactment, if the provision ceases to have effect in consequence of any provision of, or made under, an Act of the Assembly.

[(4) Sub-paragraph (1) does not apply in relation to a provision to which

paragraph 2(4) applies.

(5) But, subject to sub-paragraph (6), a provision to which paragraph 2(4) applies cannot modify, or confer power by subordinate legislation to modify, paragraph 3 of Schedule 8.

(6) Sub-paragraph (5) does not prevent the conferral of functions on a committee of the Assembly that—

(a) does not consist of or include any of the following persons—

(i) the First Minister or any person designated to exercise functions of the First Minister,

(ii) a Welsh Minister appointed under section 48,

(iii) the Counsel General or any person designated to exercise the functions of the Counsel General, or

(iv) a Deputy Welsh Minister, and

(b) is not chaired by an Assembly member who is a member of a political group with an executive role.]

3. Diben y ddeddfwriaeth a'r effaith y bwriedir ei chael

3.1 Y cefndir a'r sefyllfa gyfredol

7. Amlinellir y darpariaethau manwl ynghylch penodiad a statws Archwilydd Cyffredinol Cymru (ACC), staff ACC, a materion ariannol a phwerau cyffredinol ACC yn Rhan 5 o Ddeddf Llywodraeth Cymru 2006 (Deddf 2006) ac Atodlen 8 iddi. Mae swydd ACC yn gorfforaeth undyn. Nid oes gan Swyddfa Archwilio Cymru (SAC) ei phersonoliaeth gyfreithiol ei hun, ond yn hytrach mae'n derm sy'n disgrifio ACC a staff ACC ar y cyd. Penodir ACC gan Ei Mawrhydi ar sail enwebiad Cynulliad Cenedlaethol Cymru (y Cynulliad). Llywodraethir cyfnod ACC yn y swydd gan baragraff 2 o Atodlen 8 i Ddeddf 2006. Nid oes yna ddarpariaeth statudol benodol sy'n pennu hyd y penodiad na sawl gwaith y gall person ddal y swydd honno, ond gwneir darpariaeth o'r fath yn nhelerau ac amodau penodiad ACC. Penodwyd yr ACC presennol am dymor o 8 mlynedd.
8. Mae ACC yn penodi staff, yn pennu eu telerau a'u hamodau, ac mae ganddo'r grym i sicrhau bod gwasanaethau'n cael eu darparu er mwyn ei gynorthwyo i arfer ei swyddogaethau. Caiff y cronfeydd sy'n ofynnol at y dibenion hyn a threuliau eraill eu talu o gyllideb ACC, ac mae Pwyllgor Cyfrifon Cyhoeddus (PCC) y Cynulliad yn ystyried amcangyfrif o'r rhain (a chaiff ei addasu) yn unol â pharagraff 12 o Atodlen 8 i Ddeddf 2006. O dan Reolau Sefydlog y Cynulliad mae'r amcangyfrif, boed wedi'i addasu neu beidio, yn rhan o gynnig y gyllideb gyffredinol a gyflwynir yn flynyddol yn y Cynulliad (fel sy'n ofynnol o dan adran 125 o Ddeddf 2006).
9. Mae gan ACC y grym mewn rhai achosion, ac mae dan ofyniad mewn achosion eraill, i godi ffioedd am archwilio cyfrifon a chynnal arolygiadau ac astudiaethau, i ddarbodaeth, effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd, er enghraifft. Yn ogystal ag unrhyw gronfeydd sydd ar gael o ganlyniad i gynnig cyllidebol y Cynulliad yn rhinwedd adran 120(1) a (2) o Ddeddf 2006, caiff rhai darpariaethau penodol mewn deddfiadau awdurdodi ACC dan rai amgylchiadau i gadw derbynebau, yn achos ffioedd a godir am wasanaethau penodol er enghraifft. Mewn achosion o'r fath, yn achos ffioedd a godir am archwilio cyrff llywodraeth leol er enghraifft, caiff y symiau a dderbynia ACC eu cadw, ac nid ydynt yn rhan o'r amcangyfrif o gyllideb ACC, ni all y PCC graffu arnynt, ac nid ydynt yn rhan o gynnig cyllidebol blynyddol y Cynulliad.
10. Wrth arfer ei swyddogaethau, nid yw ACC yn destun cyfarwyddyd na rheolaeth y Cynulliad na Llywodraeth Cymru. Mae'n hynod bwysig, felly, bod y cyfrifoldebau a roddir i ACC, a busnes ei swydd, yn cael eu cyflawni mewn modd darbodus, effeithlon ac effeithiol a bod y systemau llywodraethu a'r rheolaethau mewnol yn cwrdd â'r safonau uchaf.
11. Roedd gan Lywodraeth Cymru a'r Cynulliad bryderon am y trefniadau rheoli, llywodraethu ac atebolrwydd mewn perthynas ag ACC a'i Swyddfa. Cododd y pryderon hyn yn bennaf o'r modd y cyflawnodd ACC blaenorol rai o'i ddyletswyddau, gan dynnu sylw at ddiffyg atebolrwydd allanol cadarn. Yn ogystal, codwyd pryderon ynghylch y modd yr oedd ACC yn gweithio gyda chyrrff

eraill ac yn defnyddio'r adnoddau cyhoeddus oedd ar gael iddo i hwyluso ei swyddogaethau a rhedeg SAC.

12. O gofio bod gan ACC swyddogaeth hanfodol o ran sicrhau'r safonau uniondeb a phriodoldeb uchaf wrth ddefnyddio arian cyhoeddus ar draws y gwasanaeth cyhoeddus yng Nghymru, yn 2008 dechreuodd Llywodraeth Cymru ystyried y posibilrwydd o gryfhau'r drefn bresennol a'i gwneud yn fwy tryloyw. Ceisiodd sicrhau bod yna gyfle, drwy un o Filiau priodol Llywodraeth y DU, i'r Cynulliad gael cymhwysedd deddfwriaethol atodol iddo allu cyflwyno deddfwriaeth sylfaenol a fyddai'n galluogi'r Cynulliad i foderneiddio a chryfhau trefniadau llywodraethu ac atebolrwydd ACC a SAC.
13. Mynegodd y PCC ei bryderon ei hun ynghylch gweithredoedd ACC ar y pryd pan oedd yn cyflawni'r swydd. Roedd y rhain yn ymwneud â materion cyfrifyddu, cydymffurfio â'r safonau adrodd ariannol rhyngwladol, materion yn ymwneud â phriodoldeb, a methiant i gynnal safonau llywodraethu uchel. Ar 29 Mawrth 2011, cyhoeddodd y PCC ei adroddiad ar y "*Materion yn ymwneud â Chyfrifo, Llywodraethu a Phriodoldeb yn Swyddfa Archwilio Cymru*"¹, lle mynegwyd y pryderon hynny'n glir.
14. Crynhoir y prif faterion oedd yn destun pryder isod.

Materion cyfrifyddu

15. Fel Swyddog Cyfrifyddu SAC mae gofyn i ACC gymeradwyo'r cyfrifon, cymryd cyfrifoldeb personol am eu cywirdeb a chydymffurfio â'r Model Adrodd Ariannol. Mae ACC hefyd yn gyfrifol am reolaeth ariannol o fewn SAC, gan gynnwys sicrhau bod y trafodion yn rheolaidd ac yn briodol, ac y rhoddir ystyriaeth lawn i'r angen i sicrhau gwerth am arian. Roedd yna nifer o fethiannau yn y cyfeiriad hwn, gan gynnwys cyfrifon nad oeddent yn cydymffurfio â'r Model Adrodd Ariannol, gwariant ar setliadau ymddeol yn gynnar, hawliau pensiwn ac arian arall a dderbyniwyd o'r pwrs cyhoeddus na roddwyd cyfrif llawn amdano.

Materion priodoldeb

16. Mewn adroddiad a gyflwynwyd gan yr ACC presennol i'w drafod yn y PCC², amlinellwyd bod cyn ACC wedi mynd ati'n fwriadol i guddio gwybodaeth rhag ei Bwyllgor Rheoli a Risg Archwilio ac uwch-swyddogion ACC. Yn ogystal, yn ei adroddiad yn 2011 (gweler paragraff 13 uchod) daeth y PCC i'r casgliad bod cyn ACC wedi camarwain y Cynulliad a bod ei weithredoedd yn gamymddygiad at ddibenion paragraff 2(3) o Atodlen 8 i Ddeddf 2006.

Strwythurau llywodraethu

17. Mae gan ACC dri phwyllgor cynghori – rheoli a risg archwilio adnoddau; a chydnybodiaeth. Nid oes sail gyfreithiol i'r rhain ac nid ydynt yn cynnig gwarant

---

¹ http://www.assemblywales.org/report_on_governance_etc_at_the_wao_1.6_final-c.pdf

² "Diwydrwydd Dyladwy yn Swyddfa Archwilio Cymru" (16 Chwefror 2011)

o barhad sefydliadol. Penodir aelodau'r tri phwyllgor cynghori gan ACC (gyda mewnbwn gan unigolyn a enwebir gan Gadeirydd y PCC).

18. Yn fuan ar ôl ymgymryd â'i swydd, cydnabu'r ACC presennol y gwendidau o ran llywodraethu ac atebolrwydd a etifeddodd, ac mae wedi mynd ati i unioni'r gwendidau hynny drwy gryfhau ei systemau rheoli mewnol a chyflwyno nifer o brosesau adolygu rheolaidd. Er bod y newidiadau hyn i'w croesawu, nid yw eu heffeithiolrwydd yn gyson â'r arferion gorau cydnabyddedig gan fod y penodiadau i'r pwyllgorau cynghori hyn yn llwyr yn nwylo ACC, heb unrhyw broses benodi ddiuedd, annibynnol ac allanol.
19. O ystyried y cefndir hwn, mae'n amlwg bod niwed sylweddol wedi'i wneud i enw da ACC, ynghyd â hyder y Cynulliad. Mae Llywodraeth Cymru wedi cydnabod ers cryn amser, o gofio am swyddogaeth ACC o gynnig sicrwydd ynghylch uniondeb a phriodoldeb gwariant cyhoeddus gwerth tua £14 biliwn yng Nghymru, bod angen mynd ati ar fyrder i sefydlu trefniadau a fydd yn adennill hyder y cyhoedd ac, yn hanfodol bwysig, y cyrff a archwilir, yng ngweithgarwch ACC a SAC.

3.2 Amcanion

20. Bwriad Bil Archwilio Cyhoeddus (Cymru) (y Bil) yw cryfhau a gwella'r trefniadau atebolrwydd a llywodraethu mewn perthynas ag ACC a SAC. Wrth gyflwyno'r trefniadau newydd hyn, fodd bynnag, mae Llywodraeth Cymru hefyd yn hynod ymwybodol o'r angen i gynnal a gwarchod annibyniaeth a gwrthrychedd ACC. Nid ar chwarae bach y mae cwrdd â'r amcanion hyn ar yr un pryd, a nod Llywodraeth Cymru wrth ddrafftio'r Bil oedd cynnal cydbwysedd rhesymol rhwng sicrhau mwy o dryloywder wrth ddefnyddio adnoddau cyhoeddus a sicrhau nad oes cyfyngiadau ar y modd y gall ACC gyflawni ei waith.
21. Nod y Bil yw:
  - a. ymdrin â phryderon ynghylch materion cyfrifyddu, priodoldeb a llywodraethu;
  - b. ymateb i argymhellion adroddiad y PCC a gyhoeddwyd ym mis Mawrth 2011 (y cyfeirir ato ym mharagraff 13 o'r Memorandwm hwn) i wella'r oruchwyliaeth dros ACC;
  - c. lleihau'n sylweddol y posibilrwydd y bydd anawsterau o'r fath yn codi eto;
  - d. rhoi mwy o sicrwydd i'r Cynulliad a'r cyhoedd.
22. Er mwyn cyflawni'r amcanion hyn, mae'r Llywodraeth o'r farn y dylid gwahanu dyletswyddau a chyfrifoldebau ACC a SAC. O ganlyniad, bydd y Bil yn breinio'r swyddogaethau cyflogwr, y swyddogaethau ariannol a'r swyddogaethau gweinyddol eraill yn y SAC newydd a fydd, ar y cyd ag ACC, yn adrodd i'r Cynulliad, ac yn destun craffu ganddo. Un o'r egwyddorion sylfaenol a bennir yn y Bil yw bod ACC yn parhau i fod yn annibynnol ar y Cynulliad a Llywodraeth Cymru, ac fe nodir yn benodol bod disgresiwn llwyr ACC dros y modd y mae'n arfer ei swyddogaethau archwilio ac ati yn cael ei ddiogelu. Mae'r Bil yn cynnwys darpariaeth a fydd yn pennu trefniadau penodi a diswyddo ACC, ynghyd â'i gyfnod yn y swydd, ac yn darparu y bydd yr ACC newydd yn cael ei benodi gan Ei Mawrhydi ar argymhelliad y Cynulliad, fel sy'n digwydd ar hyn o bryd, ac y

bydd ACC yn parhau'n gorfforaeth undyn. Ystyr statws corfforaeth undyn yw y gall y swydd ddal eiddo (er y caiff y prif swyddogaethau dal eiddo eu breinio yn SAC yn awr) ac y bydd yn bodoli hyd yn oed pan nad oes person yn dal y swydd honno (h.y. pan fo'r swydd honno'n wag) ac mae'n golygu bod swyddogaethau'r swydd honno'n parhau i gael eu harfer yn awtomatig.

3.3 Swyddfa Archwilio Cymru newydd

23. Bydd y Bil yn sefydlu SAC newydd fel corff corfforaethol gyda saith aelod. Bydd cael ei ddiffinio fel corff corfforaethol yn caniatáu i SAC gynnal swyddogaethau corfforaethol, megis dal cyllideb, cyflogi staff, a sicrhau bod nwyddau a gwasanaethau'n cael eu darparu. Caiff y mwyafrif o'r aelodau eu penodi gan y Cynulliad ar sail teilyngdod drwy gystadleuaeth agored a theg. Bydd yr ACC newydd yn dod yn aelod o'r SAC newydd ac yn brif swyddog gweithredol arni yn awtomatig, a bydd un aelod sy'n gyflogai yn cael ei argymhell gan ACC i'w benodi gan aelodau anweithredol y bwrdd i sicrhau bod profiad y cyflogai yn gallu llywio gweithgarwch a gweithrediadau'r Bwrdd.
24. Bydd SAC yn gyfrifol am yr holl swyddogaethau o natur gorfforaethol a freinir yn ACC ar hyn o bryd. Y bwriad yw sicrhau na fyddai pwerau o'r fath yn nwylo un unigolyn yn unig yn y dyfodol. Bydd SAC:
  - a dan ddyletswydd i fonitro'r ACC newydd, a bydd ganddi'r pŵer i'w gynghori;
  - b yn cyflogi staff;
  - c yn sicrhau y caiff gwasanaethau eu darparu;
  - d yn dal eiddo at ddibenion cyflawni ei swyddogaethau a rhai'r ACC newydd.

3.4 Cynllunio ac adrodd

25. Bydd yn rhaid i'r SAC newydd ac ACC baratoi amcangyfrif blynyddol o incwm a gwariant i'w gymeradwyo a osodir gerbron y Cynulliad. Caiff y Cynulliad ei addasu os yw'n dymuno gwneud hynny. Caiff yr amcangyfrif (wedi'i addasu neu beidio fel y bo'n briodol) ei gynnwys yng Nghynnig Cyllidebol Blynyddol y Cynulliad a gyflwynir yn y Cynulliad yn unol â'i Reolau Sefydlog. SAC fydd deiliad y gyllideb a bydd ei hamcangyfrif o'r gyllideb gyfan ar gyfer y swydd honno, felly, yn destun gweithdrefn Cynnig Cyllidebol Blynyddol y Cynulliad.
26. Bydd SAC yn gyfrifol am godi'r ffioedd, a chasglu'r incwm, sy'n gysylltiedig â swyddogaethau ACC.
27. Bydd gofyn i SAC hefyd, ar y cyd ag ACC, gynhyrchu cynllun blynyddol, a rhaid i'r ddau barti roi sylw iddo. Bydd y cynllun blynyddol yn amlinellu rhaglen waith arfaethedig SAC ac ACC, eu costau a'r canlyniadau a ragwelir ar gyfer pob blwyddyn ariannol ganlynol. O leiaf ddwywaith y flwyddyn bydd SAC ac ACC yn rhoi adroddiad interim i'r Cynulliad ar y cynnydd mewn perthynas â'r cynllun.
28. ACC fydd yn gyfrifol am ei swyddogaethau archwilio, astudio ac arolygu ac ati. Bydd SAC yn darparu'r adnoddau i alluogi ACC i arfer ei swyddogaethau ar sail rhoi sylw i'r cynllun gwaith blynyddol, ac ar yr amod bod ceisiadau ACC am adnoddau yn rhai rhesymol.

29. Er na fydd y naill na'r llall yn cael eu rhwymo gan y cynllun blynyddol, rhaid iddynt roi sylw iddo. Golyga hynny bod yn rhaid i ACC a SAC, wrth arfer eu swyddogaethau (gan gynnwys mewn perthynas â darparu'r adnoddau y mae'n ofynnol i ACC eu cael), roi'r pwys dyladwy i'r cynllun blynyddol dan bob amgylchiad. Os bydd gwaith arall nas rhagwelwyd yn codi, yna rhaid i'r angen i gyflawni'r gwaith hwnnw (a'r goblygiadau o ran adnoddau) gael ei gydbwysu'n briodol â'r gwaith y cynlluniwyd ar ei gyfer a'r adnoddau a ddyrannwyd ar gyfer hynny.
30. Rhaid i'r cynllun blynyddol gynnwys uchafswm yr adnoddau y rhagwelir y bydd SAC yn eu dyrannu i ACC er mwyn cyflawni rhaglen waith ACC.
31. Mae'r Bil wedi'i ddylunio yn y fath fodd fel ei fod yn sicrhau mai ACC sy'n penderfynu ar ei raglen waith ei hun (er mwyn cynnal annibyniaeth ACC) ac ACC sy'n penderfynu ar uchafswm yr adnoddau fydd yn ofynnol er mwyn cyflawni'r gwaith hwnnw. Mae hyn yn hanfodol bwysig o ran cynnal cydbwysedd priodol rhwng, ar y naill law, sefydlu trefniadau llywodraethu a goruchwyllo priodol ar gyfer ACC ac, ar y llaw arall, cynnal yr egwyddor na chaiff annibyniaeth a disgresiwn ACC wrth archwilio ei gyfyngu mewn modd amhriodol. Cyflawnir hynny drwy roi'r swyddogaeth arweiniol i ACC i'r perwyl hwn, a dim ond os yw cynigion ACC yn afresymol y caiff SAC ymyrryd. I'r perwyl hwn, bwriedir i "afresymol" fod â'i ystyr arferol, a bwriedir i'r prawf fod yn un gwrthrychol. Mae hynny'n gwarchod ACC ymhellach gan mai nad a yw SAC yn ystyried yn oddrychol bod rhywbeth yn afresymol yw'r prawf. Yn hytrach y prawf yw a yw'r hyn sy'n cael ei gynnig, wedi'i brofi'n wrthrychol, o ystyried yr holl amgylchiadau, yn afresymol.
32. Prif ffocws y Bil fydd ACC, SAC a'r Cynulliad, a'r cyrff hynny yr effeithir arnynt fwyaf, ond bydd rhai darpariaethau'n effeithio'n uniongyrchol ar y trefniadau ar gyfer archwilio llywodraeth leol. Mae'r Bil yn gwneud darpariaeth a fydd yn golygu mai ACC fydd yr archwilydd statudol ar gyfer cyrff llywodraeth leol yng Nghymru. Ar hyn o bryd nid yw ACC yn uniongyrchol gyfrifol am archwilio cyrff llywodraeth leol; yn hytrach caiff archwilydwr eu penodi gan ACC i gynnal yr archwiliadau hynny. Ystyrir bod hynny'n anacronistig a, chan fod gan yr ACC presennol swyddogaethau eraill mewn perthynas â chyrrff llywodraeth leol (ee mewn perthynas â gwerth am arian), gan ei fod yn gyfrifol am archwilio Llywodraeth Cymru, cyrff y GIG yng Nghymru ac ati, ac o ystyried cyfeiriad y cynigion eraill yn y Bil, nawr yw'r amser iawn i'r gwaith o archwilio cyrff llywodraeth leol yng Nghymru gael ei freinio yn y SAC newydd.
33. Yn ogystal, bydd yr holl gyrff cyhoeddus yng Nghymru sy'n destun archwiliad yn elwa ar y ddeddfwriaeth gan y byddant yn parhau i dderbyn gwasanaeth archwilio cyhoeddus hynod broffesiynol, ond bydd yn glir iddynt pwy sy'n uniongyrchol gyfrifol am archwilio eu cyfrifon. Yn ogystal, bydd y drefn archwilio yn fwy tryloyw, agored ac atebol.

3.5 Cynllun gweithredu a chyflawni manwl ar gyfer y Bil

34. Nodir prif nodweddion y ddeddfwriaeth ar wyneb y Bil. Mae'r Bil, fodd bynnag, yn rhoi'r pŵer i Weinidogion Cymru wneud is-ddeddfwriaeth mewn rhai meysydd. Crynhoir y pwerau hyn i wneud rheoliadau yn adran 5 o'r Memorandwm Esboniadol hwn.
35. Ar yr amod bod y Cynulliad yn cymeradwyo'r Bil, a'i fod yn derbyn Cydsyniad Brenhinol wedi hynny, bwriedir i'r trefniadau newydd ar gyfer SAC ac ACC ddod i rym erbyn 1 Ebrill 2014. Bydd y dyddiad hwnnw, sy'n adlewyrchu dechrau'r flwyddyn ariannol newydd (sy'n briodol ar gyfer y gwaith a'r trefniadau cynllunio ariannol sy'n gysylltiedig â'r SAC a'r ACC newydd), yn caniatáu digon o amser i sicrhau bod yr holl drefniadau llywodraethol a gweithredol, megis penodi Bwrdd SAC a'i redeg ar ffurf gysgodol, wedi'u gwneud cyn mis Ebrill 2014.

3.6 Cwmpas tiriogaethol

36. Mae'r Bil yn berthnasol i Gymru yn bennaf. Bydd ychydig o'r darpariaethau yn golygu y bydd yn rhaid newid deddfwriaeth sy'n ymestyn y tu hwnt i Gymru a Lloegr ac mae trafodaethau'n mynd rhagddynt gyda Swyddfa Cymru i sicrhau y gellir gweithredu'r Bil yn briodol yn yr holl awdurdodaethau perthnasol drwy gyfrwng Gorchymyn Adran 150 o dan Ddeddf 2006. Gan mai dim ond cyfraith Cymru a Lloegr y gall Deddfau'r Cynulliad ei newid, a'u bod yn gyffredinol yn gymwys i Gymru yn unig, mae'n bosibl y bydd gofyn cyflwyno Gorchymyn Adran 150 Deddf Llywodraeth Cymru 2006 er mwyn sicrhau, pan fo gofyn diwygio deddfwriaeth ar gyfer y DU gyfan, bod y newidiadau perthnasol yn cael eu gwneud i gyfraith Gogledd Iwerddon ac, os yw'n briodol, yr Alban. Un enghraifft o hynny yw'r diwygiadau arfaethedig yn y Bil hwn i Ddeddf Blwydd-daliadau 1972.

4. Ymgynghori

37. Cyhoeddodd Llywodraeth Cymru ei phapur ymgynghori ar Fil Archwilio Cyhoeddus (Cymru) ar 15 Mawrth 2012, a gofynnwyd i'r ymgynghoreion ymateb erbyn 15 Mai 2012. Anfonwyd yr ymgynghoriad yn uniongyrchol at y sefydliadau a nodir isod yn atodiad B. Cyhoeddwyd y papur ymgynghori hefyd ar wefan Llywodraeth Cymru, ac roedd copïau papur ar gael i'r rheini oedd yn gwneud cais amdanynt.
38. Cafwyd 31 o ymatebion i'r ymgynghoriad, gan drawstoriad eang o gyrff a sefydliadau, ac un aelod o'r cyhoedd. Dyma restr o'r ymatebwyr:

Y Pwyllgor Cyfrifon Cyhoeddus

Cyrff Llywodraeth Leol (12)

Parc Cenedlaethol Bannau Brycheiniog
Cyngor Bwrdeistref Sirol Pen-y-bont ar Ogwr
Cyngor Bwrdeistref Sirol Conwy
Cyngor Sir y Fflint
Gwasanaeth Tân ac Achub Canolbarth a Gorllewin Cymru
Parciau Cenedlaethol Cymru
Cyngor Bwrdeistref Sirol Castell-nedd Port Talbot
Cyngor Sir Powys (Cydgysylltydd Datblygu Cynaliadwy)
Gwasanaeth Tân ac Achub De Cymru
Cyngor Bro Morgannwg
Cyngor Bwrdeistref Sirol Wrecsam
Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru

Cyrff gwasanaeth cyhoeddus eraill (4)

Cyngor Cefn Gwlad Cymru
Y Comisiynydd Dyfodol Cynaliadwy
Asiantaeth yr Amgylchedd (Cymru)
Y Comisiwn Ffiniau Llywodraeth Leol (Cymru)

Sefydliadau addysg (5)

Prifysgol Fetropolitan Caerdydd
Estyn
Prifysgol Glyndŵr, Wrecsam
Cyngor Cyllido Addysg Uwch Cymru
Prifysgol Morgannwg

Cyrff archwilio / cyfrifyddiaeth (5)

Cymdeithas y Cyfrifwyr Ardystiedig Siartredig (ACCA)
Y Comisiwn Archwilio
Sefydliad Siartredig Cyllid Cyhoeddus a Chyfrifyddiaeth (CIPFA)
Sefydliad Cyfrifwyr Siartredig Cymru a Lloegr (ICAEW)
Price Waterhouse Coopers (PwC)

ACC ac Undebau Llafur Staff (2)

Archwilydd Cyffredinol Cymru (ACC)

Prospect ac Undeb y Gwasanaethau Cyhoeddus a Masnachol (PCS)

Arall (2)

World Wildlife Fund (Cymru)

Penny Gripper

DADANSODDIAD O'R YMATEBION I'R YMGYNGHORIAD

Crynodeb

39. Roedd yr ymatebion cynhwysfawr, sef bron i ddwy ran o dair ohonynt, bron yn unfrydol o blaid cryfhau trefniadau llywodraethu ac atebolrwydd Archwilydd Cyffredinol Cymru (ACC), ond roedd y farn ynghylch sut y gellid ac y dylid gwneud hynny yn gymysg ac yn amrywiol. Yn gyffredinol, roedd y mwyafrif yn bleidiol i SAC gorfforaethol. O blith y gweddill, roedd tua thraean ohonynt yn canolbwyntio ar faterion unigol, hynny yw datblygu cynaliadwy, ac a ddylai ACC fod yn archwilydd statudol ar gyfer Corfforaethau Addysg Bellach ac Uwch, a phrin y rhoddyd sylwadau ar brif gynigion y Bil, os o gwbl. Roedd yr holl ymatebion ar gyfuno a symleiddio'r ddeddfwriaeth gyfredol yn gefnogol. Roedd yna duedd amlwg o blaid cyflwyno darpariaethau datblygu cynaliadwy yn y Bil.

Llythyr y Pwyllgor Cyfrifon Cyhoeddus

40. Yn gyffredinol, mae'r Pwyllgor yn croesawu'r cynigion yn y Bil drafft, ac yn derbyn ei brif amcan o gryfhau'r trefniadau llywodraethu ac atebolrwydd. Mae'n holi am y rhesymeg y tu ôl i roi'r rôl oruchwylio iddo, ac yn gofyn pam fod lefel y cyfrifoldeb wedi'i nodi mor fanwl. Mae hefyd yn dymuno gwybod: pam fod SAC gorfforaethol yn cael ei ffafrio yn hytrach na model Bwrdd cynghori/goruchwylio; yr opsiynau eraill a ystyriwyd wrth bennu maint SAC; sut y byddai'r trefniadau ariannu arfaethedig yn gweithredu yn ymarferol, gan sicrhau ar yr un pryd bod ACC yn gallu cyflawni ei swyddogaethau archwilio yn annibynnol; beth allai ddigwydd pe bai ACC a SAC yn methu cytuno ar gynllun blynyddol; a pham y penderfynwyd newid y ffordd y caiff archwilydd allanol SAC ei benodi. Mae'r Pwyllgor yn ystyried bod ei bŵer i alw tystion yn cyfyngu arno ac y dylid ymdrin â hynny yn y Bil.

Cyrff llywodraeth leol gan gynnwys CLILC (12)

41. Cefnogodd saith corff llywodraeth leol y syniad o greu SAC gorfforaethol, gyda chwech o'r rhain yn cefnogi swyddogaethau goruchwylio'r PCC; ni wnaeth pedwar gynnig unrhyw sylwadau; roedd CLILC yn ystyried bod darpariaethau SAC yn feichus a bod swyddogaeth y PCC yn cael ei chyfarwyddo'n ormodol.
42. Nid oedd yna gonsensws clir ynghylch cyfnod penodiad ACC ond roedd y rhan fwyaf yn ystyried bod saith mlynedd yn gyfnod rhesymol; roedd rhai'n meddwl y dylid defnyddio meini prawf perfformiad ar gyfer y swydd, a hefyd ar gyfer penodiadau ac ailbenodiadau i SAC. Roedd nifer o'r farn y dylai'r un aelod o SAC sy'n gyflogai gael ei benodi drwy gystadleuaeth agored. Dadleuodd un

ymatebydd o blaid penodi aelodau SAC am gyfnod o bedair blynedd, gyda'r opsiwn o ailbenodi am bedair blynedd arall. Ar wahân i un oedd yn dadau fel arall, derbyniwyd y dylid cael cyfyngiadau ar ôl penodiadau. Roedd yna anfodlonrwydd ynghylch ffoedd, a dymunwyd cael meincodi, gwell ymgynghori a chosbau os yw ACC yn methu â chyrraedd targedau perfformiad y cytunwyd arnynt. Gydag un eithriad, roedd yr ymatebion yn bleidiol i wneud ACC yn archwilydd ar gyfer cyrff llywodraeth leol.

Cyrff gwasanaeth cyhoeddus eraill (4)

43. Ymddengys bod un corff gwasanaeth cyhoeddus o blaid SAC gorfforaethol; ni wnaeth un unrhyw sylwadau o gwbl; a rhoddodd tri ohonynt sylwadau yn unig ar gynnwys datblygu cynaliadwy yn narpariaethau'r Bil; roedd y sylwadau hynny'n ffafriol.

Sefydliadau addysg (5)

44. Roedd dau sefydliad yn cefnogi creu SAC gorfforaethol ac yn cefnogi swyddogaethau goruchwyllo'r PCC; ni wnaeth 3 ohonynt gyflwyno unrhyw sylwadau.
45. Roedd Estyn o'r farn y dylai fod yna brotocol ar gyfer penodi i SAC a threfn o adolygu perfformiad; cynigiodd amrywiaeth o seiliau dros ddiswyddo aelodau SAC; ac roedd o'r farn bod un adroddiad interim, bob hanner blwyddyn yn ddigonol.
46. Roedd yr holl sefydliadau o'r farn nad ACC ddylai fod yn archwilydd statudol ar gyfer Corfforaethau Addysg Bellach ac Uwch.

Cyrff archwilio / cyfrifyddiaeth (5)

47. Roedd tri chorff yn cefnogi SAC gorfforaethol gyda'r PCC yn cyflawni swyddogaeth oruchwyllo; roedd dau gorff yn cefnogi bwrdd cynghori.
48. Roedd yna beth pryder ynghylch y beichiau a osodir ar y SAC a'r PCC a allai lesteirio annibyniaeth ACC wrth gynnal archwiliadau. Gallai mwy o aelodau sy'n gyflogeion fod yn fuddiol, a dylai'r rhesymau dros ddiswyddo ACC neu gadeirydd SAC gynnwys afiechyd.

ACC ac undebau llafur staff (2)

49. Roedd ACC yn gwrthwynebu'r cynigion, yn ystyried bod swyddogaeth oruchwyllo'r PCC wedi'i chyfarwyddo'n ormodol a bod cyfansoddiad SAC yn anghytwys, a byddai'n well ganddo weld Bwrdd Goruchwyllo heb unrhyw swyddogaethau gweithredol; roedd undebau llafur staff ACC (Prospect a'r PCS) yn cytuno â barn ACC ar y cyfan.
50. Prif bwyntiau ymateb manwl ACC oedd: roedd y cynigion llywodraethu corfforaethol yn rhy gyfarwyddol, yn anghytwys, yn amhosibl eu gweithredu ac yn amhriodol. Byddai swyddogaeth oruchwyllo'r PCC yn amharu ar ei allu i

graffu ar wariant Llywodraeth Cymru; dylid breinio trefn oruchwylio fwy cymesur yn rhywle arall (gan y Cynulliad), gan alluogi'r PCC drwy hynny i barhau â'i brif swyddogaeth o ddal Llywodraeth Cymru i gyfrif. Roedd y cynigion ar gyfer SAC gorfforaethol gyda swyddogaethau gweithredol yn rhy ymyraethol, a byddent yn arwain at lesteirio annibyniaeth ACC mewn modd amhriodol. Dylai ACC yn unig barhau i fod yn gyfrifol am yr holl swyddogaethau gweithredol, gyda Bwrdd Goruchwylio statudol yn cael ei greu er mwyn ei fonitro a'i gynghori. Pe bai SAC gorfforaethol yn cael ei sefydlu, gyda sail weithredol gadarnach, byddai'n rhaid i'r trefniadau cynllunio ac adnoddau warchod annibyniaeth ACC.

Arall (2)

51. Roedd aelod o'r cyhoedd yn cefnogi creu SAC gorfforaethol ac yn bleidiol i roi swyddogaethau goruchwylio i'r PCC. Cyflwynodd elusen un sylw yn unig – a hwnnw'n un ffafriol – ynghylch cynnwys darpariaethau datblygu cynaliadwy yn y Bil.
52. Roedd yr unigolyn yn ystyried bod SAC gyda saith aelod yn rhy fach i gyflawni swyddogaethau gweithredol; y dylai'r cyfnodau penodi orgyffwrdd er mwyn osgoi unrhyw fylchau; roedd yn anhapus gyda'r ffaith bod ACC yn argymhell penodiad yr aelod sy'n gyflogai; yn credu y dylai'r cyfyngiadau yn dilyn penodiad fod yn barhaol ac y dylai swyddogaethau cyfun ACC/y Prif Weithredwr fod yn swyddi ar wahân gyda'r Prif Weithredwr yn Swyddog Cyfrifyddu.

5. Pwerau i wneud is-ddeddfwriaeth

53. Mae'r Bil yn cynnwys darpariaethau i wneud is-ddeddfwriaeth. Mae Tabl 1 isod yn amlinellu mewn perthynas â phob darpariaeth:

- y person neu'r corff y rhoddir y pŵer iddo;
- ar ba ffurf y caiff y pŵer ei arfer;
- priodoldeb y pŵer dirprwyedig;
- y weithdrefn a gymhwysir (cadarnhaol, negyddol, dim gweithdrefn) os o gwbl.

Tabl 1: Crynodeb o'r pwerau i wneud is-ddeddfwriaeth

Cymal	Rhoddir y pŵer i	Ar ffurf	Priodoldeb y pŵer dirprwyedig	Gweithdrefn	Rheswm dros y weithdrefn
Cymal 19(7)	Gweinidogion Cymru	Gorchymyn drwy Offeryn Statudol	Yn briodol ar gyfer pwerau i wneud gorchymynion gan fod y ddarpariaeth yn galluogi Gweinidogion Cymru i ychwanegu corff o gyfrifyddion i'r rhestr gymeradwy o'r rhai a all gynnig gwasanaethau i SAC/ACC.	Gweithdrefn negyddol	Bydd y rheoliadau hyn yn rhagnodi materion manwl a allai newid o bryd i'w gilydd.
Cymal 34(2)	Gweinidogion Cymru	Gorchymyn drwy Offeryn Statudol	Yn briodol ar gyfer pwerau i wneud gorchymynion gan fod y ddarpariaeth yn galluogi Gweinidogion Cymru, drwy orchymyn, i wneud darpariaethau trosiannol, darfodol neu	Gweithdrefn gadarnhaol	Mae gan y pŵer y potensial i ddiwygio'r Ddeddf hon a Deddfau eraill (fel y bo'n briodol).

			arbed ac ati, mewn cysylltiad â dod â'r Bil i rym neu roi effaith lawn i'r Bil pan ddaw'n Ddeddf.		
Cymal 36(2)	Gweinidogion Cymru	Gorchymyn drwy Offeryn Statudol	Mae'r ddarpariaeth hon yn ofynnol gan na ddaw'r Bil i rym yn llawn pan dderbynia Gydsyniad Brenhinol ond yn hytrach caiff ei weithredu gan Weinidogion Cymru	Dim gweithdrefn	Mae hyn yn arferol ar gyfer cychwyn gan eu bod yn y dod â'r darpariaethau i rym yn unig

54. Yn ogystal â'r pwerau a amlinellir yn Nhabl 1, mae'r Bil (ym mharagraff 41 o Atodlen 4) yn diwygio adran 39 o Ddeddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004 er mwyn, ymysg pethau eraill, rhoi'r pwerau presennol i wneud rheoliadau i Weinidogion Cymru yn hytrach na'r Cynulliad. Mae hynny'n gofyn am newid canlyniadol i adran 58 o'r Ddeddf honno, a gyflawnir drwy baragraff 55 o Atodlen 4 i'r Bil. Nid oes yna unrhyw ddiwygiad i weithdrefn y Cynulliad yn gysylltiedig ag arfer y pwerau hynny.

6. Asesiad Effaith Rheoleiddiol

55. Cwblhawyd Asesiad Effaith Rheoleiddiol yn unol â Rheol Sefydlog 26.6(vi) ar gyfer y Bil arfaethedig ac mae'n dilyn yn Rhan 2 o'r Memorandwm Esboniadol hwn. Mae'n cynnwys asesiad costau a manteision.
56. Amgaeir adroddiad gan ACC ynghylch priodoldeb codi gwariant ar Gronfa Gyfunol Cymru yn sgil darpariaethau'r Bil hwn, o dan Reol Sefydlog 26.6(viii) y Cynulliad Cenedlaethol, yn Atodiad 3.

RHAN 2 – ASESIAD EFFAITH RHEOLEIDDIOL

7. Opsiynau

57. Mae'r Asesiad Effaith Rheoleiddiol hwn yn cyflwyno pedwar opsiwn mewn perthynas ag amcanion polisi'r Bil. Caiff pob opsiwn ei ddadansoddi o ran i ba raddau y byddai'n cyflawni amcanion Llywodraeth Cymru, ynghyd â'r peryglon, y costau a'r manteision cysylltiedig.
58. Yr opsiynau yw –
- a) Opsiwn 1 – gwneud dim (parhau â'r trefniadau presennol)
  - b) Opsiwn 2 – caniatáu i Archwilydd Cyffredinol Cymru (ACC) gryfhau'r trefniadau rheoli mewnol
  - c) Opsiwn 3 – Cynulliad Cenedlaethol Cymru (y Cynulliad) i greu bwrdd cynghori statudol
  - d) Opsiwn 4 – Deddfu er mwyn creu trefniadau goruchwyllo a llywodraethu newydd statudol ar gyfer ACC a Swyddfa Archwilio Cymru (SAC)

Opsiwn 1 – Gwneud dim (parhau â'r trefniadau presennol)

59. O dan yr opsiwn hwn, byddai'r trefniadau llywodraethu ac arolygu presennol ar gyfer ACC yn parhau.
60. Ar hyn o bryd mae ACC yn penodi staff, yn pennu eu telerau a'u hamodau, ac mae ganddo'r grym i sicrhau bod gwasanaethau'n cael eu darparu er mwyn ei gynorthwyo i arfer ei swyddogaethau. Caiff y cronfeydd sy'n ofynnol at y dibenion hyn a threuliau eraill eu talu o gyllideb ACC, ac mae Pwyllgor Cyfrifon Cyhoeddus (PCC) y Cynulliad yn ystyried amcangyfrif o'r rhain (a chaiff ei addasu) yn unol â pharagraff 12 o Atodlen 8 i Ddeddf Llywodraeth Cymru 2006 (Deddf 2006). O dan Reolau Sefydlog y Cynulliad mae'r amcangyfrif, boed wedi'i addasu neu beidio, yn rhan o gynnig y gyllideb gyffredinol a gyflwynir yn flynyddol yn y Cynulliad (fel sy'n ofynnol o dan adran 125 o Ddeddf 2006).

Opsiwn 2 – Caniatáu i ACC gryfhau'r trefniadau rheoli mewnol

61. Mae'r opsiwn hwn yn caniatáu i'r ACC presennol barhau i gryfhau trefniadau llywodraethu corfforaethol SAC drwy drefniadau a gynigiwyd i'r PCC ar 7 Hydref 2010 ac sydd bellach ar waith. Roedd y trefniadau hynny'n cynnwys sefydlu tri phwyllgor o fewn SAC (Cydnabyddiaeth, Adnoddau, a Rheoli Risg ac Archwilio) gyda phob un yn cynnwys pedwar aelod anweithredol cymwys a benodir gan ddilyn egwyddorion penodiadau cyhoeddus.
62. Yn ogystal â goruchwylloeth y Cynulliad fel y'i nodir yn Opsiwn 1, byddai'r opsiwn hwn hefyd yn cynnig bod Cadeiryddion y tri phwyllgor a Phwyllgor Gweithredol ACC yn cynnal adolygiad strategol o weithrediadau SAC bod chwe mis.

63. Hefyd, byddai cynhadledd lywodraethu flynyddol yn cael ei chynnal, gan ddwyn ynghyd ganlyniadau'r adolygiadau strategol a dadansoddiad o gynllun gwaith SAC ac ACC, gan arwain at Adroddiad Llywodraethu a fyddai'n cael ei gyflwyno i'r PCC ac/neu'r Cynulliad iddynt ei ystyried.

Opsiwn 3 – Y Cynulliad i greu bwrdd cynghori statudol

64. O dan yr opsiwn hwn, byddai'n ofynnol cyflwyno Bil y Cynulliad (gan un o Bwyllgorau'r Cynulliad, Comisiwn y Cynulliad neu Lywodraeth Cymru) i ddiwygio Deddf 2006 er mwyn rhoi'r pwerau i'r Cynulliad allu penodi Bwrdd (neu Banel) i gynghori'r Cynulliad ar unrhyw fater sy'n ymwneud â swyddogaethau ACC.

65. Gallai'r Bwrdd, unwaith y'i penodir gan y Cynulliad, fod â swyddogaethau gan gynnwys goruchwyllo gwaith ACC, paratoi adroddiadau i'r Cynulliad, a gwneud argymhellion ynghylch effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd ACC a'i staff.

66. Gallai'r ddeddfwriaeth gynnwys gofyniad i ACC a'r Bwrdd Cynghori gydweithio, er enghraifft drwy ganiatáu i'r Bwrdd gael mynediad at staff a phapurau ACC, caniatáu dadansoddiad manwl a dwys o waith ACC a chraffu'n effeithiol ar y modd y mae'n defnyddio adnoddau a'r canlyniadau a gyflawnwyd.

67. O dan yr opsiwn hwn gallai'r Cynulliad hefyd gadw ei swyddogaethau goruchwyllo fel y'u disgrifir yn Opsiwn 1.

Opsiwn 4 – Deddfu er mwyn creu trefniadau goruchwyllo a llywodraethu ar gyfer ACC a SAC

68. O dan yr opsiwn hwn byddai Bil y Cynulliad (a gyflwynir gan Lywodraeth Cymru) yn gwneud darpariaeth ar gyfer arolygu neu oruchwyllo ACC gyda darpariaethau i warchod annibyniaeth ACC ar y Cynulliad a Llywodraeth Cymru a'i ddisgresiwn llwyr dros y modd y mae'n arfer ei farn wrth gynnal archwiliadau ac ati.

69. Byddai corff corfforaethol newydd, SAC, yn cael ei greu gydag ystod o ddyletswyddau a phwerau mewn perthynas ag ef ei hun ac ACC. Byddai'n atebol i'r Cynulliad ac yn annibynnol ar Lywodraeth Cymru. Byddai'r rhan fwyaf o swyddogaethau gweinyddol a 'chadw tŷ' presennol ACC yn trosglwyddo i'r SAC newydd, a byddai darpariaethau penodol yn gwarchod ac yn amddiffyn statws ac annibyniaeth ACC mewn perthynas ag archwiliadau gweithredol ac ati.

70. Aelodau'r SAC newydd fyddai'r cadeirydd a'r pedwar aelod, wedi'u penodi gan y Cynulliad gan ddefnyddio'r gweithdrefnau penodiadau cyhoeddus priodol a thryloyw, yn ogystal ag ACC (fel prif swyddog gweithredol) ac aelod sy'n un o'r staff (neu'n gyflogai).

71. Prif swyddogaethau'r SAC newydd fyddai monitro, goruchwyllo a chynghori ACC; paratoi amcangyfrifon ariannol (gydag ACC) i'w cymeradwyo (wedi'u haddasu gan y Cynulliad neu beidio); cyflogi'r holl staff; dal eiddo; pennu a chodi'r ffioedd am archwiliadau ac ati ACC; darparu adnoddau er mwyn hwyluso swyddogaethau ACC; paratoi (gydag ACC) cynlluniau strategol a chynlluniau blynyddol a fyddai'n cael eu gosod gerbron y Cynulliad, a'u hystyried ganddo,

(yn annibynnol ar Lywodraeth Cymru); a chyflwyno adroddiad blynyddol i'r Cynulliad iddo ei ystyried.

72. Byddai SAC, fel y corff llywodraethu newydd ar gyfer sefydliad o oddeutu 300 o staff a chyllideb flynyddol o dros £24 miliwn, ar wahân i Lywodraeth Cymru ond yn atebol i'r Cynulliad. Mater i'r Cynulliad fyddai penderfynu ai un o Bwyllgorau'r Cynulliad, Comisiwn o'r Cynulliad (Comisiwn o Aelodau'r Cynulliad) neu unrhyw ddull arall a ddefnyddid ar gyfer y swyddogaethau goruchwylio.
73. Dyma'r opsiwn y mae Llywodraeth Cymru yn ei ffafrio, a darperir ar gyfer y trefniadau hyn ym Mil Archwilio Cyhoeddus (Cymru).

8. Costau a manteision

74. Mae'r adran hon yn cynnwys dadansoddiad costau a manteision o'r opsiynau yn adran 7. Amcangyfrifon yw'r holl gostau a gallent amrywio yn dibynnu ar y penderfyniadau a gymerir mewn perthynas â gweithredu'r Bil, os bydd yn troi'n Ddeddf. Er enghraifft, bydd y gost i'r Cynulliad o graffu ar ACC a SAC yn dibynnu ar ba ddull goruchwyllo y bydd y Cynulliad yn penderfynu ei fod yn briodol. Yn yr un modd, mae yna elfen o ddewis o ran a ddylid ystyried y costau fel rhai atodol, neu eu trin ar y sail y gellid ailflaenoriaethu'r adnoddau presennol neu ryddhau cyllid drwy arbedion yn rhywle arall. Gellid darparu rhagor o fanylion a dadansoddiadau sensitifrwydd yn ôl y gofyn; mae'r ffigurau a nodir yma yn amcangyfrifon gofalus. Mae'r cyfraddau dydd, os cânt eu nodi, yn seiliedig ar y cyfraddau ar gyfer swyddogaethau cymharol a wneir drwy benodiadau cyhoeddus ac yn cynnwys TAW a threuliau.

Opsiwn 1 – Gwneud dim (parhau â'r trefniadau presennol)

Costau

75. O dan yr opsiwn hwn bydd y prosesau a'r arferion presennol yn parhau yn ddigymffwrdd. Amcangyfrifir felly na fydd yna unrhyw wariant atodol yn ychwanegol at y swm y cynlluniwyd ac y darparwyd ar ei gyfer eisoes yn y cyllidebau llinell sylfaen. Gan na fyddai yna unrhyw newid yn y dull o weithio, y strwythurau na'r prosesau, ni fyddai yna unrhyw gostau trosiannol.
76. Cyllideb gyfredol Archwilydd Cyffredinol Cymru (ACC) yw £24.2 miliwn y flwyddyn. Mater i ACC yw penderfynu ar yr adnoddau y mae'n eu neilltuo ar gyfer llywodraethu a rheolaeth fewnol. Amcangyfrifir mai cost y trefniadau hyn, yn seiliedig ar y Datganiad o Gyfrifon 2010-11, yw £36,650 y flwyddyn.
77. Mae'n ofynnol i archwilydd allanol archwilio cyfrifon ACC. Yn ôl y ffigurau diweddaraf sydd ar gael ar gyfer yr archwiliad allanol hwnnw, £25,000 oedd y gost ym flwyddyn ariannol 2010-11.
78. Ar hyn o bryd mae Pwyllgor Cyfrifon Cyhoeddus (PCC) Cynulliad Cenedlaethol Cymru (y Cynulliad) yn neilltuo un sesiwn y flwyddyn er mwyn ystyried amcangyfrifon ariannol ACC a goruchwyllo ACC yn gyffredinol. Mae'n anodd amcangyfrif cost yr un cyfarfod hwnnw, neu'r rhan o'r sesiwn sy'n ymdrin â'r gweithgarwch sy'n gysylltiedig ag ACC. Telir y gost honno o'r gyllideb a ddyrennir i Gomisiwn y Cynulliad.
79. Mae Llywodraeth Cymru yn gosod Cynnig Cyllidebol blynyddol (ar ffurf ddrafft i ddechrau, ac yna ar ffurf derfynol) gerbron y Cynulliad (y mae rhan ohono'n cynnwys amcangyfrif ariannol ACC a'r swm y gallai'r Swyddfa honno ei dynnu o Gronfa Gyfunol Cymru). Caiff hwn ei drafod mewn dadl yn Cyfarfod Llawn. Mae'n anodd amcangyfrifir cost y ddadl honno sydd, fodd bynnag, yn dod o'r gyllideb a ddyrennir i Gomisiwn y Cynulliad. Dim ond cyfran fechan o'r gost honno fyddai'n deillio o ystyried amcangyfrif ariannol ACC, p'run bynnag.

Manteision

80. Ni fyddai yna unrhyw gostau ariannol ychwanegol gyda'r opsiwn hwn. Fodd bynnag, ni fyddai yna unrhyw fanteision ychwaith gan na fyddai yna unrhyw newid i'r amodau a ganiataodd i'r materion blaenorol godi. Yn yr un modd, gan y byddai'r trefniadau llywodraethu mewnol cyfredol ar gyfer ACC a'i Swyddfa yn parhau, mae yna berygl o hyd y gallai'r methiannau o ran llywodraethu ailgodi. O ganlyniad, ni fyddai unrhyw gamau'n cael eu cymryd i weithredu argymhellion adroddiad y PCC, y cyfeirir ato ym mharagraff 13 o'r Memorandwm hwn, nac i unioni'r niwed i hyder pobl yn SAC a swydd ACC. Yn amlwg, mae yna berygl i enw da ACC, a'r Cynulliad, gan y byddai methiant i oruchwyllo ACC a'i ddal i gyfrif yn effeithiol yn cael ei ystyried yn arwydd o wendid o ran proses, atebolrwydd a democratiaeth.
81. Mae'n dilyn na fyddai'r opsiwn hwn yn cynnig unrhyw fanteision i'r Cynulliad, y Cyrff Cyhoeddus sy'n destun archwilio yng Nghymru na'r cyhoedd yng Nghymru, sy'n dibynnu ar ACC i gynrychioli eu buddiannau wrth archwilio cyrff cyhoeddus yng Nghymru.

Opsiwn 2 – Caniatáu i ACC gryfhau'r trefniadau rheoli mewnol

82. Mae'r Llywodraeth yn ystyried y byddai yna gostau'n gysylltiedig â sefydlu trefniadau rheoli mewnol cryfach, yn ychwanegol at y rhai a bennwyd yn opsiwn 1. Costau trosiannol sefydlu'r trefniadau newydd fyddai rhai o'r rhain, a byddai rhai'n codi'n rheolaidd bob blwyddyn. ACC fyddai'n ysgwyddo'r costau, a byddent yn cael eu diwallu o'r gyllideb y cytunwyd arni.

Costau trosiannol

83. Amcangyfrifir mai'r costau trosiannol i ACC yn sgil sefydlu trefniadau rheoli mewnol cryfach fyddai'r costau staff yn gysylltiedig â chreu gweithdrefnau newydd a gweithredu'r trefniadau newydd. Byddem yn amcangyfrif na fyddai hynny'n gofyn am fwy na 40 o ddyddiau person ar gost o £250 y dydd. Byddai'r adnoddau hyn yn cael eu diwallu o blith staff presennol ACC a'r costau y cytunwyd arnynt.

Cost flynyddol gyfartalog

84. Amcangyfrifir mai oddeutu £60,000 fyddai cost flynyddol cefnogi'r trefniadau rheoli mewnol cryfach a nodir uchod, o gymharu â'r gost gyfredol o £36,650. Byddai'r costau hyn yn gysylltiedig ag amser staff wrth baratoi, cynhyrchu ac ystyried yr adroddiadau atodol (oddeutu £3,000 ar gyfer pob adroddiad) a pharatoi a chynnal y gynhadledd lywodraethu (oddeutu £5,000). Byddai ACC yn cwrdd â chost lawn y trefniadau hyn o'i gyllideb flynyddol y cytunwyd arni.
85. Pe bai'r PCC neu'r Cynulliad yn penderfynu ystyried yr adroddiad llywodraethu, byddai yna gostau tebyg i'r rhai a nodir ym mharagraff 78 a 79 uchod, na ellir eu mesur, yn gysylltiedig â hynny, o gymryd y byddai'r ystyriaeth yn digwydd fel

eitem arferol mewn Pwyllgor neu Gyfarfod Llawn arferol. Byddai unrhyw gostau o'r fath yn dod o'r gyllideb a ddyrennir i Gomisiwn y Cynulliad.

Manteision

86. Mae'n debygol y byddai'r opsiwn hwn yn gwella atebolrwydd mewnol, ac yn ei gwneud yn ofynnol i ACC adrodd i'r PCC ac/neu'r Cynulliad ar faterion rheolaeth fewnol, yn ychwanegol at y craffu blynyddol cyfredol ar ei amcangyfrifon ariannol a'i ganlyniadau gweithredol.
87. Byddai'r trefniadau llywodraethu hyn i'w croesawu, ac yn cynnig rhywfaint yn fwy o sicrwydd na'r hyn a gynigir o dan Opsiwn 1; fodd bynnag byddai gweithrediad, rheolaeth ac yn y pen draw effeithiolrwydd y trefniadau hyn yn llwyr yn nwylo ACC. Ni fyddai'n sicrhau atebolrwydd a chraffu allanol ychwanegol ar waith ACC ei hun. Hefyd, mae'n gadael sefyllfa statudol ACC mewn perthynas â staffio yn ddigyfnewid, ac felly ni fyddai'n ymdrin â phrif ofyniad Llywodraeth Cymru, a nodir yn y *Rhaglen Lywodraethu*, i ddeddfu er mwyn gwneud Archwilydd Cyffredinol Cymru a Swyddfa Archwilio Cymru yn atebol i'r Cynulliad drwy sefydlu trefniadau llywodraethu allanol annibynnol ar gyfer ACC a'i Swyddfa.

Opsiwn 3 – Y Cynulliad i greu bwrdd cyngori statudol

88. Mae Llywodraeth Cymru yn ystyried y byddai yna gostau'n gysylltiedig â'r opsiwn hwn, yn ychwanegol at y rhai a bennwyd yn y costau yn opsiwn 1. Costau trosiannol sefydlu'r trefniadau newydd fyddai rhai o'r rhain, a byddai rhai'n codi'n rheolaidd bob blwyddyn. ACC a'r Cynulliad fyddai'n cwrdd â'r costau.

Costau trosiannol

89. Yn ogystal â'r costau sy'n gysylltiedig â pharatoi un o Ddeddfau'r Cynulliad, ymgynghori arni a'i gwneud er mwyn rhoi'r pwerau angenrheidiol i'r Cynulliad allu greu bwrdd statudol, byddai yna gost i'r Cynulliad hefyd wrth sefydlu'r Bwrdd. Amcangyfrifir mai oddeutu £20,000 fyddai'r gost, a byddai'n codi'n bennaf o'r angen i hysbysebu'r swyddi a chynnal y broses benodi gystadleuol.

Cost flynyddol gyfartalog

90. Yn amlwg, byddai'r amcangyfrif o gost cefnogi gwaith y Bwrdd a chwrdd â'i gostau gweithredu am flwyddyn gyfan yn dibynnu ar ei faint a pha mor aml y cynhelid y cyfarfodydd. Gan gymryd mai £300 fyddai'r gyfradd flynyddol, sy'n gyfradd is na'r un a nodir ym mharagraff 78 o ystyried na fyddai gan Aelodau'r Bwrdd o dan yr opsiwn hwn yn un lefel o gyfrifoldeb, ac y byddai aelodau'r bwrdd yn gweithio am ddau ddiwrnod y mis, ynghyd â chostau'r cymorth ysgrifenyddol a thechnegol, gallai'r costau fod oddeutu £50,000 y flwyddyn. Byddai'r costau hyn yn ychwanegol at gostau rheolaeth fewnol cyfredol ACC, a SAC fyddai'n cwrdd â'r costau.

91. Gallai'r Cynulliad ddewis neilltuo mwy neu lai o amser mewn Pwyllgor neu Gyfarfod Llawn ym mhob blwyddyn ariannol er mwyn ystyried yr oruchwyliaeth gyffredinol dros ACC, ac/neu ystyried cyngor y Bwrdd. Mae'n anodd amcangyfrif unrhyw newidiadau mewn costau a fyddai'n deillio o weithgarwch yn gysylltiedig ag ACC o dan yr opsiwn hwn, gan y byddai hynny'n dibynnu ar lefel y craffu y mae'r Cynulliad yn ei hystyried yn briodol. Byddai'r gost yn dod o'r gyllideb a ddyrennir i Gomisiwn y Cynulliad.
92. Mae'n debygol y bydd yna gostau rheolaidd i'r Cynulliad yn sgil penodi aelodau o'r Bwrdd neu benodi yn lle aelodau sy'n dewis gadael neu'n cyrraedd diwedd eu tymor. Amcangyfrifir mai £5,000 yr aelod fyddai'r costau hynny, yn seiliedig ar gostau cyfredol penodiadau tebyg. Fan lleiaf, disgwylir y byddai angen penodi pob Aelod (neu'i ailbenodi fel y bo'n berthnasol) bob pedair blynedd. Mae hynny ychydig yn hirach na chyfnod aelodau'r Bwrdd yn y swydd ar hyn o bryd (sef tair blynedd) ond mae'n cynnig sail gyfartal â'r costau yn opsiwn 4 sy'n seiliedig ar y cynigion ar ddal swyddi ym Mil Archwilio Cyhoeddus (Cymru).

Manteision

93. Mae'r opsiwn hwn yn cynnig manteision pendant ac yn mynd beth o'r ffordd at gwrdd ag amcan polisi Llywodraeth Cymru. Byddai deddfwriaeth yn cael ei defnyddio i greu Bwrdd annibynnol a fyddai'n gyfrifol am gynghori ACC, gyda'r Bwrdd hwnnw'n atebol i'r Cynulliad. Byddai ACC yn dod yn fwy atebol i'r cyhoedd a byddai rhywfaint o her yn cael ei chynnig i ACC. Byddai hynny'n gyfyngedig, fodd bynnag, i swyddogaeth gynghori.
94. Byddai'n gadael holl swyddogaethau ACC yn ddigyfnewid, fodd bynnag, ac ni fyddai yna gyfle i'r Bwrdd wneud mwy na chynghori ACC, a dwyn materion y mae'n pryderu yn eu cylch i sylw'r PCC. Ni fyddai'r dull gweithredu hwn, felly, yn cyflawni'r amcan a ddymunir o wella'n sylweddol y dull o oruchwyllo a llywodraethu ACC a SAC.

Opsiw 4 – Deddfu er mwyn creu trefniadau goruchwyllo a llywodraethu ar gyfer ACC a SAC

95. Mae'r Llywodraeth yn ystyried y byddai yna gostau'n gysylltiedig â'r opsiwn hwn, yn ychwanegol at y rhai a bennwyd yn y costau yn opsiwn 1. Costau trosiannol sefydlu'r trefniadau newydd fyddai rhai o'r rhain, a byddai rhai'n codi'n rheolaidd bob blwyddyn. Y SAC newydd a'r Cynulliad fyddai'n cwrdd â'r costau.

Costau trosiannol

96. O dan yr opsiwn hwn (ac yn unol â darpariaethau Bil Archwilio Cyhoeddus (Cymru)) byddai yna rywfaint o gostau i'r Cynulliad o ran hysbysebu swyddi'r Cadeirydd ac aelodau'r Bwrdd, gan ddefnyddio proses penodiadau cyhoeddus agored, dryloyw a chystadleuol i lenwi'r swyddi hynny. Amcangyfrifir mai £20,000 fyddai cost hyn.

Costau blynyddol cyfartalog

97. Yn seiliedig ar gyfraddau dyddiol o £400 y dydd ar gyfer aelodau a £500 y dydd ar gyfer y Cadeirydd, a chan dybio y byddai gofyn i'r aelodau weithio am bum niwrnod y mis ar gyfartaledd, a chan gynnwys costau cymorth ysgrifenyddol a thechnegol, amcangyfrifir mai oddeutu £155,000 y flwyddyn fyddai'r gost. Byddai'r symiau hynny yn cwrdd â chydnabyddiaeth, arian rhodd a lwfansau eraill Cadeirydd SAC a phedwar aelod SAC. SAC ei hun, a ariennir i ryw raddau o Gronfa Gyfunol Cymru, ond sy'n derbyn y mwyafrif o'i chyllid o incwm ffioedd, fyddai'n cwrdd â chost y gefnogaeth weinyddol i SAC.
98. Gallai fod yna rai costau ychwanegol i'r Cynulliad o ganlyniad i'w oruchwyliaeth gryfach dros ACC a SAC a'r angen i roi trefniadau priodol ar waith i ymgymryd â'r dasg hon. Bydd yr amcangyfrif o gost hynny yn dibynnu ar natur yr oruchwyliaeth gan y Cynulliad a'r trefniadau a wna i gefnogi hynny. Byddai unrhyw gostau'n dod o'r gyllideb a ddyrennir i Gomisiwn y Cynulliad.

Manteision

99. Byddai'r trefniadau hyn yn creu trefniadau atebolrwydd a llywodraethu cadarn ac effeithiol ar gyfer ACC a SAC, ar sail deddfwriaeth. Byddent yn gwella gallu'r Cynulliad i oruchwyllo ACC a SAC yn briodol ond heb amharu ar annibyniaeth a statws ACC.
100. Byddai'r dull hwn yn cwrdd ag ymrwymiad y *Rhaglen Lywodraethu*, argymhellion Adroddiad y PCC "*Materion yn ymwneud â Chyfrifo, Llywodraethu a Phriodoldeb yn Swyddfa Archwilio Cymru*", a'r ymatebion i'r ymgynghoriad cyhoeddus, yr oedd pob un ohonynt yn cefnogi diwygio a moderneiddio'r trefniadau llywodraethu ar gyfer SAC a'i Swyddfa. Byddai hefyd yn cynnig yr ymateb cryfaf er mwyn creu hyder llawn ac effeithiol yn SAC ac ACC.

Costau'r opsiynau a ystyriwyd (£000)

	Opsiwn 1	Opsiwn 2	Opsiwn 3	Opsiwn 4
Paratoi cyfrifon	25.0	25.0	25.0	25.0
Costau cefnogi cyfredol	37.0	37.0	0.0	0.0
Costau'r PCC/costau goruchwyllo eraill	0.0	0.0	0.0	0.0
Trefniadau'r Bwrdd	0.0	23.0	50.0	155.0
Is-gyfanswm	62.0	85.0	75.0	180.0
Trosiannol	0.0	10.0	20.0	20.0
Cyfanswm	62.0	95.0	95.0	200.0

9. Crynodeb a'r opsiwn a ffefrir

101. Mae polisi Llywodraeth Cymru, adroddiad y Pwyllgor Cyfrifon Cyhoeddus (*"Materion yn ymwneud â Chyfrifo, Llywodraethu a Phriodoldeb yn Swyddfa Archwilio Cymru"*) ac ymatebion yr ymgynghoreion i gyd yn dangos bod newid yn angenrheidiol er mwyn cryfhau dulliau llywodraethu ac atebolrwydd Archwilydd Cyffredinol Cymru (ACC) a Swyddfa Archwilio Cymru (SAC) ac adfer hyder.
102. Ar y sail hon, mae Llywodraeth Cymru yn ystyried mai Opsiwn 4 (deddfu er mwyn creu trefniadau goruchwyllo a llywodraethu) sy'n cynnig y ffordd orau ymlaen gan y bydd yn sicrhau dull cadarn ac effeithiol o oruchwyllo ACC, yn caniatáu bod ACC yn gweithredu mewn ffordd dryloyw ac atebol i'r cyhoedd, ac ar yr un pryd yn gwarchod annibyniaeth y Swyddfa honno wrth gyflawni swyddogaethau archwilio a llunio barn broffesiynol.
103. Rhagwelir y bydd y costau yn sgil Bil Archwilio Cyhoeddus (Cymru) a'r manteision y bwriedir iddo eu cyflwyno (fel y'u nodir uchod) yn fach o gymharu â'r adnoddau cyffredinol sydd ar gael i ACC a SAC er mwyn cyflawni eu swyddogaethau. Mae'r gost flynyddol atodol o dan Opsiwn 4 o £155,000 yn cyfateb i 0.64% o gyllideb gyfredol ACC, sef £24.2 miliwn. Ystyrir bod hon yn swyddogaeth oruchwyllo gost-effeithiol sy'n cynnig her briodol i ACC, ac sy'n creu atebolrwydd cyhoeddus priodol.
104. Ystyrir bod y costau i Gynulliad Cenedlaethol Cymru, yn gostau trosiannol ac yn gostau rheolaidd, yn gymesur o ran cefnogi'r trefniadau llywodraethu cryfach a fydd yn ei gwneud yn llai tebygol y bydd yn rhaid ymdrin â chostau ariannol, a'r costau o ran enw da, yn sgil llywodraethu gwael.

10. Asesu'r Gystadleuaeth

105. Mae'n ofynnol cwblhau'r hidlydd cystadleuaeth os yw'r ddeddfwriaeth yn effeithio ar fusnes, elusennau ac/neu'r sector gwirfoddol. Ni fydd darpariaethau'r Bil yn effeithio ar fusnesau, elusennau ac/neu'r sector gwirfoddol. Nid oes gofyn defnyddio'r hidlydd cystadleuaeth yn yr achos hwn felly.

11. Adolygu ar ôl gweithredu

106. Os bydd y Bil yn troi'n Ddeddf, caiff ei gweithredu gan y Gyfarwyddiaeth Llywodraeth Leol a Chymunedau, gan gydweithio'n agos â'r Cynulliad a rhanddeiliaid allweddol. Cytunir ar y dull o adolygu a datblygu'r trefniadau newydd fel rhan o'r broses weithredu.

ATODIAD A - Nodiadau Esboniadol

- 1 Mae'r Nodiadau Esboniadol hyn yn ymwneud â Bil Archwilio Cyhoeddus (Cymru)) fel y'i cyflwynwyd gerbron Cynulliad Cenedlaethol Cymru ar 9 Gorffennaf 2012.
- 2 Fe'u paratowyd gan Gyfarwyddiaeth Llywodraeth Leol a Chymunedau Llywodraeth Cymru er mwyn cynorthwyo darllenwyr y Bil ac i helpu goleuo trafodaeth arno. Nid ydynt yn ffurfio rhan o'r Bil ac ni chawsant eu cymeradwyo gan Gynulliad Cenedlaethol Cymru.
- 3 Mae angen darllen y Nodiadau ar y cyd â'r Bil. Nid ydynt, ac ni fwriedir iddynt fod, yn ddisgrifiad trwyadl o'r Bil. Os ymddengys, gan hynny, nad oes angen unrhyw esboniad ar adran neu ran o adran, ni roddir un.

Rhestr o dermau a byrfoddau a ddefnyddir yn y Nodiadau Esboniadol

- 4 Defnyddir y termau a'r byrfoddau canlynol yn y Nodiadau Esboniadol:

y Cynulliad – Cynulliad Cenedlaethol Cymru

Comisiwn y Cynulliad – Comisiwn Cynulliad Cenedlaethol Cymru

y Bil – Bil Archwilio Cyhoeddus (Cymru)

Deddf 2006 – Deddf Llywodraeth Cymru 2006

ACC – Archwilydd Cyffredinol Cymru

SAC – Swyddfa Archwilio Cymru

CGC – Cronfa Gyfunol Cymru

Trosolwg o'r Bil

- 5 Mae'r Bil yn cynnwys 37 adran a 4 Atodlen. Fel a nodir yng Nghymal 1 (nid oes bwriad iddo gael effaith gyfreithiol) o'r Bil, mae'r prif ddarpariaethau yn gwneud y canlynol-
  - rhagnodi bod swydd ACC i barhau
  - creu corff corfforaethol newydd, SAC, ac yn rhoi swyddogaethau iddo;
  - yn rhagnodi trefniadau llywodraethu ar gyfer ACC a SAC, a darpariaeth arall yn ymwneud â'r berthynas rhwng y ddau;
  - rhagnodi sut y mae swyddogaethau ACC i'w harfer, ac yn gwneud ACC yn archwilydd i gyrrff llywodraeth leol yng Nghymru.

Rhan 1: Archwilydd Cyffredinol Cymru

Cymal 2 - Swyddfa Archwilydd Cyffredinol Cymru

- 6 Mae'r cymal hwn yn sefydlu bod swydd ACC yn parhau. Cyn deddfiad y Bil hwn mae swydd ACC wedi ei sefydlu o dan Atodlen 8 o Ddeddf 2006. Ar ôl deddfiad y Bil hwn bydd swydd ACC yn cael ei sefydlu o dan gymal 2. Effaith

cyfeirio at swydd ACC yn parhau yw nad oes toriad ym mharhad y swydd honno nac ym mharhad arfer swyddogaethau'r swydd honno. O dan gymal 2(2) Ei Mawrhydi sydd i benodi unigolyn i ddal y swydd honno ar enwebiad y Cynulliad. Bydd penodiad i'r swydd am gyfnod o wyth mlynedd ar y mwyaf: dim ond unwaith y caiff person ddal swydd ACC.

- 7 Rhaid i'r Cynulliad gael ei fodloni bod ymgynghoriad rhesymol wedi cael ei gynnal gyda'r cyrff hynny sy'n cynrychioli buddiannau cyrff llywodraeth leol yng Nghymru, cyn gwneud enwebiad i'w Mawrhydi ynghylch y person a ddylai gael ei benodi yn ACC.

Cymal 3 – Ymddiswyddiad neu ddiswyddiad

- 8 Mae ACC yn dal y swydd tan ddiwedd y cyfnod y penodwyd y person hwnnw ar ei gyfer (a gaiff fod hyd at wyth mlynedd o'r penodiad, gweler cymal 2):
- oni ddiswyddir ef o'r penodiad gan Ei Mawrhydi pan fo'n gofyn am gael ei ddiswyddo (hynny yw, mae'n ymddiswyddo)
  - oni ddiswyddir ef o'r penodiad oherwydd bod ei Mawrhydi wedi ei bodloni nad yw bellach yn gallu cyflawni ei ddyletswyddau oherwydd rhesymau meddygol a'i fod hefyd oherwydd y rhesymau hynny yn methu â gofyn am gael ymadael â'i swydd;
  - oni ddiswyddir ef gan Ei mawrhydi oherwydd camymddygiad.
- 9 Dim ond ar argymhelliad y Cynulliad y diswyddir person ar seiliau camymddygiad. Dim ond os yw o leiaf ddwy ran o dair o holl Aelodau'r Cynulliad yn pleidleisio o blaid y cam hwnnw y caniateir gwneud argymhelliad o'r fath.

Cymal 4 - Anghymhwys

- 10 Mae'r cymal hwn yn nodi'r seiliau a fyddai yn anghymhwys person rhag bod yn ACC Mae'r seiliau yn ymwneud â bod yn aelod o ddeddfwrfa o fewn y Deyrnas Unedig, cyflogai i SAC, neu ddeiliad swydd a benodwyd gan y Goron, y Cynulliad neu Gomisiwn y Cynulliad.

Cymal 5 - Cyflogaeth etc cyn Archwilydd Cyffredinol

- 11 Mae'r cymal hwn yn rhagnodi'r cyfyngiadau a fydd yn gymwys i gyflogaeth, deiliadaeth swydd neu ddarpariaeth gwasanaethau personau a benodwyd yn ACCau o dan y Bil hwn ond nad ydynt bellach yn dal y swydd honno. Dim ond am ddwy flynedd y bydd y cyfyngiadau'n gymwys, gan ddechrau ar y diwrnod y mae'r person yn peidio â dal y swydd. Y bwriad yw osgoi unrhyw wrthdaro buddiannau neu ganfyddiad o wrthdaro o'r fath pan fo person yn ACC - e.e. er mwyn osgoi sefyllfa lle y mae ACC y mae ei gyfnod yn y swydd ar fin dirwyn i ben yn cyflawni ei swyddogaethau'n drugarog mewn perthynas â chorff y gallai gael ei benodi iddo wedi i'w swydd fel ACC ddod i ben.

Cymal 7 - Tâl cydnabyddiaeth

- 12 Mae'n ofynnol i'r Cynulliad wneud trefniadau i dalu tâl cydnabyddiaeth ar gyfer ACC a benodwyd o dan y Bil hwn (cyn penodi ACC), a chaiff y trefniadau hynny gynnwys cyflog, lwfansau, arian rhodd, trefniadau ar gyfer pensiwn a buddion eraill. Ym mhob achos ni chaiff y trefniadau hyn (nac elfennau ohonynt) fod ar sail perfformiad.
- 13 Wrth benderfynu ar y trefniadau mae'n ofynnol i'r Cynulliad ymgynghori â'r Prif Weinidog.
- 14 Bydd symiau sy'n daladwy yn cael eu codi ar CGC, mae hyn yn golygu y bydd taliad yn dod yn uniongyrchol o'r Gronfa honno yn hytrach nag o'r arian y pleidleisir arno gan y Cynulliad yn flynyddol. Mae hyn wedi ei lunio i warchod annibyniaeth ACC ymhellach.
- 15 Noder hefyd baragraff 13 o Atodlen 1 i'r Bil, a pharagraff 1 o Atodlen 3 i'r Bil – gweler isod.

Cymal 8 - Sut y mae swyddogaethau i gael eu harfer

- 16 Mae'r cymal hwn yn cynnal ac yn cynyddu annibyniaeth ACC wrth iddo arfer ei swyddogaethau - nid yw swyddogaethau'r swydd yn ddarostyngedig i gyfarwyddyd na rheolaeth y Cynulliad na Llywodraeth Cymru ac mae darpariaeth newydd i wneud yn glir bod gan ACC ddisgresiwn llwyr yn y modd y mae yn arfer swyddogaethau mewn perthynas ag archwilio.
- 17 Er hynny, mae hyn yn ddarostyngedig i'r canlynol. Rhaid i ACC anelu at gyflawni ei swyddogaethau yn effeithiol ac mewn dull cost-effeithlon. Rhaid iddo hefyd roi ystyriaeth i'r safonau a'r egwyddorion ymarfer proffesiynol mewn perthynas ag archwilio a chyfrifyddiaeth. Rhaid i ACC roi ystyriaeth i gyngor a ddarperir gan SAC, a chyn belled â bod ACC yn rhoi ystyriaeth i'r cyngor hwnnw mae gan ACC ddisgresiwn llwyr wrth arfer ei swyddogaethau mewn perthynas ag archwilio.

Cymal 9 - Pwerau atodol

- 18 Mae Cymal 9 yn darparu pŵer cyffredinol i ACC i wneud unrhyw beth a fwriedir i hwyluso arfer unrhyw un o'i swyddogaethau, neu sy'n gysylltiedig â'u harfer neu'n gydnaws â'u harfer. Nid yw'r pŵer cyffredinol hwn yn ymestyn, fodd bynnag i swyddogaethau sydd, neu a allai ddod, yn gyfrifoldeb i SAC o dan y Bil hwn, gan gynnwys benthyg arian. Ar y mater hwn, gweler yn benodol gymal 9(2).

Cymal 10 - Cod ymarfer archwilio

- 19 Rhaid i ACC ddyroddi cod ymarfer sy'n ymgorffori'r arfer proffesiynol gorau sydd i'w fabwysiadu wrth i ACC gyflawni ei swyddogaethau—

- sy'n ymwneud ag ymchwilio i gyfrifon (gan gynnwys cyfrifon cyrff llywodraeth leol yng Nghymru);
- yn ymwneud â chynnal neu hybu astudiaethau neu ymchwiliadau gwerth am arian;
- fel a ddarperir mewn amryw ddarpariaethau yn Neddf Llywodraeth Cymru 1998, Deddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004 ac Atodlen 8 i Ddeddf Llywodraeth Cymru 2006.

20 Wrth baratoi'r Cod, mae'n ofynnol i ACC ymgynghori â'r personau hynny yr ymddengys iddo ei bod yn briodol ymgynghori â hwy. Pan fo'r Cod wedi ei wneud a'i gyhoeddi, rhaid i ACC gydymffurfio ag ef.

Cymal 11 – Archwilio cyrff llywodraeth leol

- 21 Diben cymal 11 yw newid pwy sydd i fod yn archwilydd cyrff llywodraeth leol yng Nghymru. O dan y darpariaethau presennol o adran 13 o Ddeddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004, archwilwyr cyrff llywodraeth leol yw personau a benodwyd gan ACC (presennol). Yn rhinwedd y diwygiad i'r Ddeddf honno a wnaed gan gymal 11 o'r Bil hwn, yr archwilydd fydd ACC. Mae angen i'r cymal gael ei ddarllen ar y cyd â pharagraff 2 o Atodlen 3 o'r Bil - gweler isod.
- 22 Yn bresennol nid yw ACC yn gyfrifol yn uniongyrchol am archwilio cyrff llywodraeth leol, yn hytrach mae archwilwyr wedi eu penodi gan ACC i gynnal yr archwiliadau hynny. Ystyrir hyn yn anacronistig, o gofio bod gan ACC swyddogaethau eraill mewn perthynas â chyrff llywodraeth leol (er enghraifft mewn perthynas â gwerth am arian) ac o gofio'i fod yn gyfrifol am archwilio Llywodraeth Cymru, Cyrff GIG Cymru a chan gofio crynswth y cynigion eraill yn y Bil, bernir ei bod yn briodol i freinio'r pŵer i archwilio cyrff llywodraeth leol yng Nghymru yn ACC
- 23 Ar hyn o bryd, mae adran 16 o Fesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2009 yn darparu bod "rheoleiddwyr perthnasol" (at ddibenion y Mesur hwnnw) yn cynnwys archwilydd a benodwyd o dan yr adran 13 bresennol o Ddeddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004. Oherwydd y diwygiadau a wnaed gan gymal 11(1) o'r Bil hwn, mae'n ofynnol gwneud diwygiad canlyniadol i Fesur 2009 gan na fydd archwilwyr yn cael eu penodi gan ACC yn y cyswllt hwn mwyach. Cyflenwir hyn gan gymal 11(2) o'r Bil.

Cymal 12 - Trosglwyddo swyddogaethau Gweinidogion Cymru: ymgynghori

- 24 O dan adran 146A o Ddeddf Llywodraeth Cymru 1998 caniateir, drwy orchymyn, i swyddogaethau penodol gan Weinidogion Cymru, gael eu trosglwyddo i ACC neu eu harfer ganddo ar eu rhan. Dim ond gyda chydysyniad ACC y gellir trosglwyddo neu arfer y swyddogaethau hynny.
- 25 Mae cymal 12 o'r Bil yn diwygio adran 146A o'r Ddeddf honno fel ei bod yn ofynnol i Weinidogion Cymru ymgynghori â SAC cyn gwneud gorchymyn o'r fath. Mae'r gofyniad fod ACC yn cydsynio i'r trosglwyddiad neu i arfer y swyddogaethau hynny yn parhau heb ei newid.

Rhan 2: Swyddfa Archwilio Cymru a'i pherthynas â'r Archwilydd Cyffredinol Cymalau 13 i 15 – ynghylch Swyddfa Archwilio Cymru

- 26 Mae cymal 13 yn cadarnhau y bydd corff newydd o'r enw Swyddfa Archwilio Cymru (SAC). Mae'r cymal hwn hefyd yn rhoi effaith i Atodlen 1 (sydd yn cynnwys darpariaeth ynghylch SAC).
- 27 Mae Cymal 14 yn darparu y caiff SAC wneud unrhyw beth a fwriedir i hwyluso arfer unrhyw un neu ragor o'i swyddogaethau, neu sy'n gydnaws neu'n gysylltiedig â'u harfer, ond rhaid i SAC (yn rhinwedd cymal 15) anelu at gyflawni ei swyddogaethau yn effeithiol a chost-effeithlon.

Cymal 16 – Y berthynas â'r Archwilydd Cyffredinol

- 28 Mae cymal 16 yn darparu bod ACC yn brif weithredwr SAC, ond nid yn gyflogai iddi. Mae'r cymal hwn hefyd yn rhoi effaith i Atodlen 2 (Y berthynas rhwng yr Archwilydd Cyffredinol a SAC).

Cymal 17 - SAC i fonitro a darparu cyngor

- 29 Mae SAC yn monitro ac yn cynghori ACC mewn perthynas â'i swyddogaethau; mae ACC o dan ddyletswydd (cymal 17(3)) i roi sylw i unrhyw gyngor o'r fath.

Cymal 18 - Dirprwyo swyddogaethau'r Archwilydd Cyffredinol a'u harfer ar y cyd

- 30 Mae Cymal 18 yn galluogi i swyddogaethau ACC gael eu cyflawni gan gyflogai i SAC neu berson sy'n darparu gwasanaethau i SAC (er enghraifft, y rheini sydd wedi eu contractio i ddarparu gwasanaethau cefnogi archwilio i ACC), ar yr amod fod y cyflogai neu'r person wedi ei awdurdodi i wneud hynny mewn cynllun dirprwyo. Pan fo swyddogaethau yn cael eu cyflawni o dan y cynllun dirprwyo mae'r cyfrifoldeb am y swyddogaeth yn aros gydag ACC.
- 31 Rhaid i'r cynllun dirprwyo gael ei ddarparu gan ACC (ni chaiff ddirprwyo'r swyddogaeth hon), a rhaid iddo gael ei gymeradwyo gan SAC. Bydd angen cymeradwyaeth SAC gan y bydd, er enghraifft, yn gyflogwr staff

Cymal 19 - Darparu gwasanaethau

- 32 Mae Cymal 19 yn galluogi SAC i wneud trefniadau i dderbyn (gan gynnwys drwy daliad) wasanaethau gweinyddol, proffesiynol neu wasanaethau technegol a allai fod angen arni neu ar ACC i gyflawni eu swyddogaethau priodol. Mae hefyd yn galluogi i SAC wneud trefniadau gydag 'awdurdod perthnasol' fel bod SAC neu ACC yn gallu darparu'r gwasanaethau hynny i awdurdod perthnasol, nei i arfer swyddogaethau'r awdurdod hwnnw. Gellid dibynnu ar Gymal 19 i sicrhau'r ddarpariaeth o wasanaethau archwilio arbenigol allanol (er enghraifft, yn ymwneud â threth); gallai hyn gael ei ddarparu gan berson y gall ACC wedyn ddirprwyo ei swyddogaethau iddo.

- 33 Diffinnir 'awdurdod perthnasol' yng nghymal 19(7) ac mae'n cynnwys awdurdodau lleol (yng Nghymru a Lloegr), awdurdodau cyhoeddus eraill ac adrannau o'r llywodraeth.
- 34 Bydd SAC yn gallu gwneud trefniadau am delerau, gan gynnwys rhai'n ymwneud â thalu, a roddir ar waith o dan y cymal hwn. Os yw'r telerau'n cynnwys ffioedd sy'n daladwy i SAC (er enghraifft, ar gyfer darparu gwasanaethau gan ACC i awdurdod perthnasol), rhaid iddynt fod yn unol â'r cynllun codi ffioedd a lunnir o dan gymal 24 (gweler isod).

Cymal 20 – Gwariant

- 35 Rhaid i ACC a SAC ddarparu amcangyfrif ar y cyd ar gyfer pob blwyddyn ariannol (sydd i orffen ar 31 Mawrth) o bob incwm a gwariant gan SAC, gan gynnwys, yn benodol, yr adnoddau y mae angen amdanynt ar gyfer arfer swyddogaethau ACC. Rhaid i'r amcangyfrif gael ei osod gerbron y Cynulliad er mwyn iddo gael edrych arno ac efallai ei addasu. Rhaid i'r amcangyfrif gael ei osod o leiaf 5 mis cyn dechrau'r flwyddyn ariannol y mae'n ymwneud â hi.
- 36 Dim ond os ymgynghorir ag ACC a SAC y caiff unrhyw addasiadau eu gwneud i amcangyfrif, a bod unrhyw safbwyntiau a fynegir ganddynt yn cael eu hystyried.
- 37 Bydd yr amcangyfrif llawn (wedi ei addasu neu fel arall) yn cael ei gynnwys yng Nghynnig Cyllidebol y Cynulliad o dan Reolau Sefydlog y Cynulliad. Rhaid i'r amcangyfrif llawn, bellach, gynnwys yr holl elfennau, gan gynnwys amcangyfrif yn ymwneud ag archwilio cyrff llywodraeth leol. Ni fydd unrhyw awdurdodiad statudol mwyach i gadw ffi incwm, fel a geir yn awr (gweler paragraff 9(4) o Atodlen 8 i Ddeddf Llywodraeth Cymru 2006 a fydd yn cael ei ddiddymu gan Atodlen 4 i'r Bil hwn), ac felly rhaid rhoi cyfrif o'r holl faterion hyn yn yr amcangyfrif, ac o ganlyniad yn y Cynnig Cyllidebol Blynyddol.

Cymal 21 – Darparu adnoddau ar gyfer swyddogaethau'r Archwilydd Cyffredinol

- 38 Mae Cymal 21 yn cydnabod SAC fel deiliad y gyllideb. Mae SAC yn gyfrifol am ddarparu adnoddau i ACC, fel sy'n ofynnol gan ACC i gyflawn ei swyddogaethau. Dyma'r adnoddau, yn benodol-
- staff i gynorthwyo ACC
  - gwasanaethau gan unrhyw berson (er enghraifft, gwasanaethau archwilio allanol neu wasanaethau treth yn bennaf o dan gymal 19)
  - dal eiddo, dogfennau neu wybodaeth arall, a
  - cadw cofnodion mewn perthynas â swyddogaethau ACC.
- 39 Er mwyn deall cymal 21 yn llawn rhaid iddo gael ei ddarllen ar y cyd â chymalau 25 i 28 (gan gynnwys y rhain) o'r Bil sy'n ymwneud â'r cynllun blynyddol ynghylch gwaith ac adnoddau - gweler isod.

Cymal 22 - Benthlyg

- 40 Fel deiliad y gyllideb mae gan SAC y pŵer i fenthlyg arian, ar ffurf gorddrafft neu fel arall, at y diben o fodloni gorwariant dros dro. Nid yw'r pŵer i fenthlyg ar gael i ACC.

Cymalau 23 a 24 - yn ymwneud â ffioedd

- 41 Rhaid i unrhyw incwm (ffioedd neu fel arall) sy'n cael ei dderbyn gan ACC gael ei roi i SAC, fel deiliad y gyllideb (cymal 23). Ni all ACC ei gadw.
- 42 Rhaid i SAC godi ffioedd mewn perthynas ag arfer swyddogaethau ganddi neu gan ACC yn unol â'r cynllun a luniwyd gan SAC o dan gymal 24. Mewn unrhyw achos, ni chaiff unrhyw ffi a godir gan SAC fod yn fwy na'r gost o arfer y swyddogaethau (ni chaiateir i elfen o elw fod ynddynt).
- 43 Mae cymal 24(4)(c) yn ei gwneud yn ofynnol i SAC osod y cynllun a luniwyd gerbron y Cynulliad ar gyfer ei gymeradwyaeth. Yn ddarostyngedig i gymeradwyaeth y Cynulliad, rhaid i SAC gyhoeddi'r cynllun.
- 44 Rhaid i SAC adolygu'r cynllun o leiaf unwaith y flwyddyn. Os yw'r cynllun yn cael ei adolygu neu ei ail-wneud, rhaid iddo gael ei osod gerbron y Cynulliad ar gyfer ei gymeradwyaeth, ac eithrio pan fo isadran (7) yn gymwys - hynny yw pan fo Gweinidogion Cymru yn defnyddio pwerau penodol i ragnodi graddfeydd ffioedd i ddisodli graddfeydd SAC.

Cymalau 25 i 28 – yn ymwneud â chynllun blynyddol ynghylch gwaith ac adnoddau

- 45 Rhaid i ACC a SAC gytuno ar gynllun blynyddol. Bydd y cynllun blynyddol yn nodi'r gwaith a gynlluniwyd ar gyfer ACC a SAC fel ei gilydd, ac yn nodi'r adnoddau sy'n ofynnol i gyflawni'r gwaith hwnnw a gynlluniwyd (cymal 25).
- 46 Er nad yw'r un ohonynt wedi eu rhwymo gan y cynllun blynyddol, rhaid iddynt roi sylw iddo (cymal 28). Mae hyn yn golygu bod yn rhaid i ACC a SAC, wrth iddynt arfer eu swyddogaethau (gan gynnwys darparu'r adnoddau sy'n ofynnol gan ACC), roi'r pwysigrwydd priodol o dan yr holl amgylchiadau i'r cynllun blynyddol. Os bydd rhyw waith nas rhagwelwyd yn codi, yna rhaid pwysu â mesur yn briodol yr angen i gyflawni'r gwaith hwnnw (ac oblygiadau hynny ar adnoddau) yn erbyn y gwaith a gynlluniwyd (a'r adnoddau a ddyrannwyd i'r gwaith hwnnw).
- 47 Rhaid i SAC ac ACC gytuno ar y cynllun blynyddol cyn dechrau'r flwyddyn ariannol y mae'r gwaith i'w gyflawni ynddi (cymal 25(1)). Unwaith y'i llunnir, rhaid ei osod gerbron y Cynulliad (cymal 27) ac fe fydd y Cynulliad o dan ddyletswydd i'w gyhoeddi yn rhinwedd adran 144 o Ddeddf 2006 (fel y'i diwygiwyd gan y Bil hwn).
- 48 Rhaid i'r cynllun blynyddol gynnwys uchafswm yr adnoddau y disgwylir y byddant yn cael eu dyrannu gan SAC i ACC at y diben o gyflawni rhaglen waith

ACC (cymal 25(2)(f)). Cymal 26 yw'r mecanwaith a fydd yn sicrhau bod yr uchafswm o adnoddau y rhagwelir y bydd eu hangen ar gyfer y rhaglen waith a gynlluniwyd gan ACC am y flwyddyn yn y cynllun blynyddol.

- 49 Mae Cymal 26 wedi ei lunio i sicrhau mai ACC fydd yn penderfynu ar ei raglen waith ei hun (i gynnal ei annibyniaeth) a'r ACC sy'n penderfynu uchafswm yr adnoddau y bydd eu hangen i gyflawni'r gwaith hwnnw. Mae cymal 26, felly, yn ddarpariaeth hanfodol o ran cynnal cydbwysedd rhwng sefydlu trefniadau llywodraethu a threfniadau trosolwg ar gyfer ACC, ar y naill law, ac ar y llall, cynnal yr egwyddor nad yw annibyniaeth ACC wrth archwilio yn cael ei rwystro'n amhriodol. Mae cymal 26 yn gwneud hyn wrth roi rhan flaenllaw i'r ACC yn y cyswllt hwn gyda SAC yn gallu ymyrryd, a hynny dim ond os yw cynigion ACC yn afresymol. Yn y cyswllt hwn, bwriedir i'r ymadrodd "yn afresymol" ddwyn ei ystyr gyffredin a bwriedir i'r prawf fod yn un gwrthrychol. Mae hyn yn gwarchod ACC ymhellach, oherwydd nad yw'r prawf yn un sy'n gofyn a yw SAC yn ystyried yn oddrychol a yw rhywbeth yn afresymol. Yn hytrach, mae'r prawf yn gofyn, o dan yr holl amgylchiadau, a yw'r hyn a gynigir, dan brawf gwrthrychol, yn afresymol.

Rhan 3: Amrywiol a chyffredinol

Cymal 29 - Swyddogaethau'r Cynulliad Cenedlaethol

- 50 Mae'r cymal hwn yn darparu awdurdod i'r Cynulliad wneud darpariaeth (o fewn ei Reolau Sefydlog) ynghylch sut y mae'r swyddogaethau a nodir yn y Bil sydd dan ofal y Cynulliad (ac eithrio ei swyddogaethau i gymeradwyo deddfwriaeth) i'w harfer. Y bwriad yw y gall y Cynulliad wneud darpariaeth yn ei Reolau Sefydlog, wrth ddibynnu ar y ddarpariaeth hon, fel bod un (neu ragor o'i bwyllgorau) yn gallu arfer y swyddogaethau hynny sy'n ymwneud a goruchwyllo a throsolwg y Cynulliad o ACC. Er enghraifft, gallai'r Cynulliad ddarparu y bydd y swyddogaeth o benodi aelodau anweithredol SAC yn cael ei harfer gan bwyllgor y Cynulliad yn hytrach na chan y Cynulliad yn gweithredu mewn Cyfarfod llawn.

Cymal 30 – Indemnio

- 51 Mae Cymal 30 yn darparu bod unrhyw ddigollediad i drydydd parti am dordyletswydd (er enghraifft mewn contract neu mewn achos o esgeulustra) gan ACC a benodwyd o dan y Bil hwn, person sy'n darparu gwasanaethau i ACC neu SAC (er enghraifft o dan gymal 19), cyn-aelodau neu aelodau presennol SAC neu gyflogeion iddi, i'w godi ar CGC a'i dalu ohoni (felly nid yw'n ddarostyngedig i gymeradwyaeth y Cynulliad mewn penderfyniad cyllidebol). Gweler hefyd baragraff 8 o Atodlen 3 i'r Bil hwn

Cymal 31 - Gorchmynion

- 52 Mae'r cymal hwn yn gwneud darpariaeth gyffredinol ynghylch pwerau eraill yn y Bil sy'n galluogi bod is-ddeddfwriaeth yn cael ei gwneud (sef gorchmynion). Mae'r ddeddfwriaeth hon i gael ei gwneud drwy offeryn statudol. Mae isadrannau (2) a (3) yn sefydlu gweithdrefn y Cynulliad ar gyfer gwneud y gorchmynion hynny. Mae isadran (4) yn ddarpariaeth dechnegol sy'n sicrhau

bod pwerau yn y Bil i wneud yr is-ddeddfwriaeth honno yn ddigon llydan i wneud darpariaethau penodol megis darpariaethau atodol.

Cymal 32 - Cyfarwyddiadau

53 Mae cymal 32 yn gwneud darpariaeth gyffredinol mewn perthynas â'r pwerau yn y Bil i ddyroddi cyfarwyddiadau.

Cymal 33 – Dehongli

54 Mae'r cymal hwn yn darparu ystyr termau amrywiol a ddefnyddir yn y Bil.

Cymal 34 – Darpariaethau trosiannol, atodol ac arbed etc

55 Mae cymal 34(1) yn rhoi effaith i Atodlen 3 (darpariaethau trosiannol etc) lle y gellir canfod y prif ddarpariaethau trosiannol etc.

56 Mae is-adran (2) yn galluogi Gweinidogion Cymru, drwy orchymyn, i wneud darpariaethau trosiannol, darpariaethau darfodol neu ddarpariaethau arbed etc pellach mewn cysylltiad â'r Bil hwn yn dod i rym neu i roi effaith lawn i'r Bil pan fo wedi ei ddeddfu.

57 Cydnabyddir bod y materion y mae'r Bil hwn yn ymwneud â hwy wedi eu cynnwys o fewn cynlluniau deddfwriaethol sydd eisoes yn bodoli (ac yn aml yn rhai cymhleth) a nodir mewn toreth o ddeddfwriaeth arall. Cydnabyddir ymhellach y bydd y tirlun deddfwriaethol hwn hefyd yn newid dros amser wrth i Ddeddfau'r Cynulliad a Deddfau Seneddol pellach, yn ôl y digwydd, gael eu gwneud. Felly mae pŵer Gweinidogion Cymru i wneud gorchymyn o dan gymal 34(2) yn cynnwys pwerau i ddiwygio, diddymu neu ddirymu deddfiadau neu offerynnau uchelfreiniol eraill. Pŵer cyfyngedig yw hwn oherwydd dim ond mewn perthynas â'r Bil hwn neu i roi effaith lawn iddo y gellir ei ddefnyddio. Ni ellir defnyddio'r pŵer hwn at ddibenion eraill.

58 Mae Cymal 34(4) yn galluogi gorchymyn o dan is-adran (2) i addasu'r darpariaethau trosiannol etc a nodir yn Atodlen 3. Mae'r ddarpariaeth hon yn ddarpariaeth rhwyd diogelwch i sicrhau y gall addasiadau gael eu gwneud i'r darpariaethau manwl a nodir yn Atodlen 3 pe bai'r amgylchiadau ar yr adeg y daw'r Bil hwn i rym yn mynnu hynny.

Cymal 35 – Mân ddiwygiadau a diwygiadau canlyniadol

59 Mae Cymal 35 yn rhoi effaith i Atodlen 4 (mân ddiwygiadau a diwygiadau canlyniadol).

ATODLEN 1 – CORFFORI SWYDDFA ARCHWILIO CYMRU

Rhan 1: Aelodaeth a statws

Paragraff 1 – Aelodaeth

60 Mae'r paragraff hwn yn cadarnhau y bydd gan SAC 7 aelod, sef 5 nad ydynt yn gyflogeion i SAC (a elwir yn 'aelodau anweithredol'), ACC ac 1 cyflogai i SAC (a elwir yn 'aelod sy'n gyflogai').

Paragraff 2 – Penodi aelodau anweithredol ac aelod sy'n gyflogai

61 Penodir aelodau anweithredol ac aelod sy'n gyflogai SAC ar sail teilyngdod ac ni all person gael ei benodi (nac aros yn y swydd) os yw wedi ei anghymhwyso ar y seiliau a nodir yn Rhan 6 o Atodlen 1 – gweler isod.

Rhan 2: Aelodau anweithredol

Paragraff 4 – Penodi aelodau anweithredol

62 Y Cynulliad sydd i benodi aelodau anweithredol SAC, ar sail cystadleuaeth deg ac agored.

Paragraff 5 – Penodi cadeirydd ar SAC

63 Bydd un o 5 aelod anweithredol SAC yn cael ei benodi'n Gadeirydd ar SAC gan y Cynulliad. Cyn gwneud y penodiad hwnnw, rhaid ymgynghori â'r Prif Weinidog. Caniateir ymgynghori â phersonau eraill fel y bo'n briodol.

64 Ni ellir penodi person yn Gadeirydd fwy na dwywaith.

Paragraff 6 – Cyfnod penodi ac ailbenodi

65 Penodir aelodau anweithredol a Chadeirydd SAC am 4 blynedd ar y mwyaf ac ni ellir penodi person i'r swyddi hyn fwy na dwywaith.

Paragraff 7 – Trefniadau talu cydnabyddiaeth

66 Caiff y Cynulliad wneud trefniadau ar gyfer talu cydnabyddiaeth ar gyfer Cadeirydd SAC a'r aelodau anweithredol eraill, a chaiff y trefniadau hynny gynnwys cyflog, lwfansau, rhoddion ariannol, a buddion eraill (ond nid trefniadau pensiwn). Ym mhob achos ni chaniateir i'r trefniadau hyn (nac elfennau ohonynt) fod yn seiliedig ar berfformiad.

67 Cyn gwneud y trefniadau ar gyfer y Cadeirydd, rhaid ymgynghori â'r Prif Weinidog (paragraff 7(2)). Rhaid ymgynghori, hefyd, â pherson priodol sydd â throsolwg o benodiadau cyhoeddus (paragraff 9). Caniateir ymgynghori â phersonau eraill fel y bo'n briodol.

- 68 Bydd y symiau sy'n daladwy ar gyfer Cadeirydd SAC yn cael eu codi ar CGC; bydd y symiau sy'n daladwy ar gyfer yr aelodau anweithredol eraill yn cael eu talu gan SAC.

Paragraff 8 – Telerau penodi eraill

- 69 Caiff y Cynulliad benderfynu ar delerau ac amodau eraill sy'n gymwys i aelodau anweithredol SAC, gan gynnwys y Cadeirydd. Caiff y cytundebau neu'r trefniadau hyn gynnwys cyfyngiadau ar swyddi eraill y caniateir i aelod anweithredol eu dal am gyfnod o hyd at ddwy flynedd ar ôl iddynt orffen dal y swydd.
- 70 Cyn gwneud penderfyniad ar y telerau ac amodau hynny rhaid ymgynghori â pherson priodol sydd â throsolwg o benodiadau cyhoeddus y mae'r Cynulliad yn ystyried ei bod yn briodol ymgynghori ag ef (paragraff 9).

Paragraffau 10 i 12 – Dod â phenodiad i ben

- 71 Caiff Cadeirydd ac aelodau anweithredol SAC ymddiswyddo o'u swyddi ar unrhyw adeg drwy roi hysbysiad ysgrifenedig i'r Cynulliad (paragraff 10).
- 72 Caiff y Cynulliad ddod â phenodiad aelod anweithredol SAC i ben ar y seiliau a nodir ym mharagraff 11(1). Caiff y Cynulliad ddod â phenodiad Cadeirydd SAC i ben (ar y seiliau a nodir ym mharagraff 12(3)), ond dim ond ar ôl ymgynghori â'r Prif Weinidog. Caiff ymgynghori â phersonau eraill hefyd. Nid yw dod â phenodiad y Cadeirydd i ben yn golygu'n awtomatig fod ei benodiad yn aelod anweithredol o SAC yn dod i ben. Os yw aelodaeth anweithredol y person sy'n Gadeirydd yn dod i ben, yna bydd y person hwnnw hefyd yn colli ei swydd fel Cadeirydd.

Rhan 3: Yr Archwilydd Cyffredinol

Paragraff 13 – Talu cydnabyddiaeth ychwanegol i'r Archwilydd Cyffredinol

- 73 Yn ychwanegol at y trefniadau a wneir gan y Cynulliad ar gyfer talu cydnabyddiaeth i ACC (gweler cymal 7), caiff SAC hefyd ddarparu bod taliadau ychwanegol yn cael eu gwneud i ACC i dalu costau yr eir iddynt gan y person hwnnw yn rhinwedd ei swydd fel aelod o SAC a phrif weithredwr arni. Bydd y taliadau hynny'n cael eu gwneud gan SAC.

Rhan 4: Aelod sy'n gyflogai

Paragraff 14 – Penodi

- 74 Pa bryd bynnag y mae swydd aelod sy'n gyflogai SAC yn wag, rhaid i ACC argymhell person i'r aelodau anweithredol. Yna, rhaid i'r aelodau anweithredol benodi'r person hwnnw, neu berson arall o'u dewis hwy.

Paragraff 15 – Telerau penodi

- 75 Rhaid i delerau penodi'r aelod sy'n gyflogai gael eu gwneud gan yr aelodau anweithredol, a chânt gynnwys trefniadau talu cydnabyddiaeth ar gyfer

lwfansau, rhoddion ariannol a buddion eraill i dalu costau. Bydd y taliadau hynny yn cael eu gwneud gan SAC. Bydd yr aelod sy'n gyflogai yn parhau i dderbyn ei gyflog fel cyflogai i SAC. Ni fydd darpariaeth ar gyfer pensiwn fel aelod sy'n gyflogai ond os oes gan y person sy'n aelod sy'n gyflogai bensiwn o ganlyniad i fod yn gyflogai i SAC yna bydd gwasanaeth y person hwnnw fel aelod sy'n gyflogai hefyd yn cyfrif tuag at ei hawl i'r pensiwn hwnnw.

- 76 Ni chaiff cyfnod aelod sy'n gyflogai yn y swydd ei ystyried yn doriad yn ei wasanaeth mewn cyflogaeth gan y SAC newydd.

Paragraff 16 – Telerau penodi eraill

- 77 Caiff yr aelodau anweithredol benderfynu ar delerau penodi eraill sy'n gymwys i benodiad aelod sy'n gyflogai; caiff y telerau hynny gynnwys cyfyngiadau ar y swyddi eraill y caiff aelod sy'n gyflogai eu dal yn ystod y penodiad hwnnw ac am gyfnod o hyd at ddwy flynedd ar ôl iddynt orffen dal y swydd honno.

Paragraffau 17 i 19 – Dod â phenodiad i ben

- 78 Caiff yr aelod sy'n gyflogai ymddiswyddo o'r swydd honno (ond parhau'n gyflogai i SAC) ar unrhyw adeg drwy roi hysbysiad ysgrifenedig i'r aelodau anweithredol (paragraff 18). Byddai'r penodiad yn dod i ben hefyd ar ddiwedd unrhyw gyfnod penodi a nodir yn ei delerau penodi, neu os yw'n peidio â bod yn gyflogai i SAC.
- 79 Mae paragraff 19 o Atodlen 1 hefyd yn darparu'r broses ar gyfer dod â phenodiad i ben gan yr aelodau anweithredol a'r seiliau dros wneud hynny.

Rhan 5: Cyflogeion

Paragraffau 20 i 23 – yn ymwneud â phenodi, statws a thalu cydnabyddiaeth

- 80 Mae gan SAC, yn rhinwedd paragraff 20 o Atodlen 1, bwerau i gyflogi a thalu staff ar y telerau hynny y mae'n eu hystyried yn briodol, ar yr amod bod y gweithdrefnau ar gyfer recriwtio a dethol a'r telerau penodi yn cyfateb yn fras i'r rhai ar gyfer recriwtio staff Llywodraeth Cymru (sy'n weision sifil).
- 81 Bydd yn ofynnol i SAC wneud taliadau o ran buddion blwydd-daliadau a'r costau gweinyddu sy'n gysylltiedig â hwy (paragraff 23(2)).

Rhan 6: Anghymhwysio fel aelod o SAC neu gyflogai iddi

- 82 Mae Rhan 6 o Atodlen 1 yn rhagnodi'r seiliau lle na ellir penodi person yn aelod o SAC nac yn gyflogai iddi (na pharhau wedi ei benodi felly).
- 83 Mae angen paragraff 24(4) i sicrhau nad yw ACC yn cael ei anghymhwysio rhag bod yn aelod o SAC, o gofio bod ACC wedi ei benodi gan Ei Mawrhydi ar sail enwebiad y Cynulliad.

Rhan 7: Rheolau gweithdrefnol

- 84 Rhaid i SAC wneud rheolau mewnol i reoleiddio ei gweithdrefnau (paragraff 25) Rhaid i'r rheolau ddarparu am gworwm ar gyfer unrhyw gyfarfodydd SAC (paragraff 26), a chânt ddarparu ar gyfer ffurfio pwyllgorau SAC, ac unrhyw is-bwyllgorau, gan gynnwys darpariaeth ar gyfer rheoleiddio gweithdrefnau pwyllgorau ac is-bwyllgorau (paragraff 27).
- 85 Noder hefyd fod paragraff 3 o Atodlen 3 i'r Bil yn galluogi Cadeirydd SAC i wneud rheolau ar gyfer penderfynu ar fusnes SAC tan y gwneir y set gyntaf o reolau ffurfiol.

Rhan 8: Materion arall

Paragraff 29 – Dirprwyo swyddogaethau

- 86 Gydag eithriadau penodol (fel y'u nodir ym mharagraff 29(5) o Atodlen 1) caiff SAC ddirprwyo unrhyw un o'i swyddogaethau i aelodau, cyflogeion neu bwyllgorau (gan gynnwys is-bwyllgorau) SAC, neu i bersonau sy'n darparu gwasanaethau i SAC. Nid yw dirprwyo swyddogaeth yn effeithio ar gyfrifoldeb y SAC newydd am y gwaith o arfer y swyddogaeth.

Paragraff 30 – Cyfrifon SAC

- 87 Mae'r paragraff hwn yn cadarnhau mai ACC yw swyddog cyfrifyddu SAC. Pennir cyfrifoldebau'r swyddog cyfrifyddu yn rhinwedd paragraff 30(2), (5) a (6).

Paragraffau 31 a 32 – Archwilio SAC etc

- 88 Mae'n ofynnol i'r Cynulliad Cenedlaethol benodi archwilydd i archwilio cyfrifon SAC, a chadarnhau telerau penodi'r archwilydd hwnnw. Caiff SAC argymhell person i'w benodi, ond rhaid iddi dalu, ym mhob achos, y tâl cydnabyddiaeth y darperir ar ei gyfer yn y penodiad.
- 89 Bydd yr archwilydd yn archwilio ac yn ardystio'r datganiad o gyfrifon (a baratoir gan ACC fel swyddog cyfrifyddu SAC o dan baragraff 30), sydd i'w cyflwyno i'r archwilydd gan Gadeirydd SAC cyn pen 5 mis ar ôl diwedd y flwyddyn ariannol ar y mwyaf. Unwaith bod y datganiad o gyfrifon wedi ei archwilio a'i ardystio, rhaid i'r archwilydd osod y cyfrifon (fel y'u hardystiwyd) a'i adroddiad arnynt gerbron y Cynulliad.
- 90 Ymhlith materion eraill mae paragraff 32 yn gwneud darpariaeth ynghylch y pwerau sydd gan yr archwilydd i gasglu gwybodaeth (gan gynnwys dogfennau) sy'n angenrheidiol at y diben o archwilio'r cyfrifon.
- 91 Mae paragraff 32 hefyd yn galluogi'r archwilydd i gynnal ymchwiliadau i ddarbodaeth, effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd mewn perthynas â'r defnydd o adnoddau gan ACC a SAC wrth iddynt gyflawni eu swyddogaethau; yn rhoi pŵer i'r archwilydd gasglu gwybodaeth (gan gynnwys dogfennau) at y diben hwnnw ac yn darparu y caiff yr archwilydd osod adroddiad ar ei ganfyddiadau gerbron y Cynulliad, mewn cysylltiad â'r ymchwiliadau hyn.

ATODLEN 2 – Y BERTHYNAS RHWNG YR ARCHWILYDD CYFFREDINOL A SAC

Rhan 1: Adroddiadau a dogfennau

Paragraff 1 – Adroddiadau

- 92 Mae cymalau 25 i 28 yn nodi'r trefniadau ynghylch cynllun blynyddol ACC a SAC. Mae paragraff 1 o Atodlen 2 i'r Bil yn nodi'r trefniadau ar gyfer adroddiad blynyddol ar arfer y swyddogaethau, sy'n cynnwys (ymhlith materion eraill) asesiad o'r graddau y cyflawnwyd blaenoriaethau'r cynllun blynyddol.
- 93 Yn ychwanegol at yr adroddiad blynyddol, rhaid i ACC a chadeirydd SAC hefyd lunio dau adroddiad interim bob blwyddyn ariannol ar y gwaith o arfer eu swyddogaethau a rhaid cynnwys asesiad o'r graddau y cyflawnwyd blaenoriaethau'r cynllun blynyddol.
- 94 Rhaid i'r adroddiadau interim a'r adroddiad blynyddol gael eu gosod gerbron y Cynulliad – yr adroddiad blynyddol cyn gynted ag y bo'n ymarferol ar ôl diwedd y flwyddyn ariannol, a'r adroddiadau interim ar ddyddiadau a bennir gan y Cynulliad.

Paragraff 2 – Dogfennau a gwybodaeth

- 95 Mae paragraff 2 o'r Atodlen hon yn darparu y caiff unrhyw ddogfen neu wybodaeth y mae'n rhaid i berson ei darparu i ACC, neu y caiff ei darparu iddo, ei darparu i SAC. Mae hyn yn ategu'r cyfrifoldeb sydd ar SAC i gael a dal dogfennau a gwybodaeth ar gyfer yr ACC newydd ac i gynnal cofnodion (o dan gymal 21 o'r Bil).

Rhan 2: Person arall, dros dro, yn arfer swyddogaethau'r Archwilydd Cyffredinol

Paragraffau 3 i 12 – Person arall, dros dro, yn arfer swyddogaethau'r Archwilydd Cyffredinol

- 96 Mae paragraff 4 yn nodi'r amgylchiadau pan gaiff person ei ddynodi i arfer swyddogaethau ACC dros dro yn lle ACC. Gwneir y dynodiad dros dro hwnnw gan SAC, gyda chytundeb y Cynulliad, ac ni chaiff fod am fwy na chwe mis o ran yr amgylchiad sy'n sbarduno'r dynodiad. Caniateir i SAC estyn y dynodiad unwaith o ran yr amgylchiad hwnnw (gyda chytundeb y Cynulliad) am chwe mis pellach.
- 97 Rhaid i'r dynodiad dros dro hwnnw fod o berson a gyflogir gan SAC, a fyddai'n parhau i gael ei gyflogi gan SAC ar yr un telerau (paragraffau 6 a 7). Caiff SAC a'r Cynulliad gytuno ar delerau ychwanegol, gan gynnwys telerau talu cydnabyddiaeth, ond rhaid peidio â chynnwys cyflog ychwanegol na phensiwn yn y telerau hynny.

ATODLEN 3 – DARPARIAETHAU TROSIANNOL, DARPARIAETHAU ATODOL A DARPARIAETHAU ARBED

Rhan 1 – Yr Archwilydd Cyffredinol

Paragraff 1 – Yr Archwilydd Cyffredinol blaenorol i barhau yn Archwilydd Cyffredinol

- 98 Golyga paragraff 1 os yw person yn dal swydd ACC ar y 'diwrnod penodedig' fod y person hwnnw i'w drin ar ac ar ôl y diwrnod hwnnw fel pe bai wedi cael ei benodi o dan Ran 1 o'r Bil. Bydd hyn yn sicrhau parhad rhwng y gyfundrefn statudol sydd eisoes yn bodoli a'r gyfundrefn statudol newydd o dan y Bil o ran ACC.
- 99 Diffinnir y term 'diwrnod penodedig' ym mharagraff 1(5) a'i ystyr yw'r diwrnod y daw'r paragraff hwn i rym.
- 100 Mae paragraff 1(3) yn darparu, yn yr achos hwn, fod trefniadau talu cydnabyddiaeth o dan gymal 7 o'r Bil i'w gwneud gan y Cynulliad (ar ôl ymgynghori â'r Prif Weinidog). Rhaid gwneud hyn cyn y diwrnod penodedig. Bydd hyn yn sicrhau bod y person sy'n dal swydd ACC yn ei dal ar y telerau ac amodau, gan gynnwys telerau yn ymwneud â thalu cydnabyddiaeth, a bennir yn unol â darpariaethau'r Bil hwn.
- 101 Oherwydd bod y Bil yn darparu bod cyfnod swydd ACC a benodir o dan y Bil hwn yn gyfnod o 8 mlynedd, mae paragraff 1(2)(b) yn darparu os oes ACC yn y swydd ar y diwrnod penodedig, bydd cyfnod swydd y person hwnnw am 8 mlynedd ond yn llai unrhyw gyfnod o amser y bu'n ACC cyn y diwrnod penodedig. Effaith hyn yw bod Person A, os yw'n ACC cyn y diwrnod penodedig ac os yw'n parhau i ddal y swydd honno ar y diwrnod penodedig, yna ymdrinnir â Pherson A fel ACC fel pe bai wedi ei benodi o dan y Bil hwn. Os yw cyfnod swydd Person A yn gyfnod o 8 mlynedd (fel y mae'r Bil hefyd yn ei ddarparu) ond bod Person A eisoes wedi gwasanaethu am 2 flynedd yn y swydd, yna ar y diwrnod penodedig bydd cyfnod y person hwnnw yn ACC yn cael ei leihau i gyfnod o 6 mlynedd.

Paragraff 2 – Arbedion ar gyfer archwilwyr a benodwyd o dan adran 13 o Ddeddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004

- 102 O ganlyniad i'r newidiadau a wneir i adran 13 o Ddeddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004 yn rhinwedd cymal 11 o'r Bil hwn, mae'n ofynnol cael paragraff 2 yn Atodlen 3 i'r Bil hwn.
- 103 Mae'r paragraff hwn yn darparu y bydd penodiad a wnaed gan ACC o archwilydd cyrff llywodraeth leol (yn unol â'r adran 13 bresennol o Ddeddf 2004), yn parhau tan ddiwedd y cyfnod penodi, yn hytrach na'i fod yn dod i ben pan ddaw darpariaethau perthnasol y Bil i rym. Hefyd cedwir effaith weithredol y penodiad, gan gynnwys y cynllun ar gyfer ffioedd y caniateir eu codi a chasglu a dal gwybodaeth berthnasol; mae hyn yn sicrhau bod y gwaith sy'n

cael ei wneud gan yr archwilwyr a benodwyd gan ACC yn gallu parhau o dan ddarpariaethau presennol Deddf 2004, o fewn y telerau penodi.

Rhan 2 – SAC

Paragraff 3 – Rheolau gweithdrefnol SAC cyn i reolau gael eu gwneud o dan baragraff 25 o Atodlen 1

104 Mae'r rheolau gweithdrefnol ffurfiol cyntaf i gael eu gwneud gan SAC (o dan baragraff 25 o Atodlen 1 i'r Bil). Cyn i'r rheolau hynny gael eu gwneud ni fydd rheolau yn eu lle i lywodraethu trefn busnes SAC. Oherwydd hyn, mae'r paragraff hwn yn darparu y bydd busnes (gan gynnwys gwneud y set gyntaf o reolau) yn cael ei gynnal yn unol â'r gweithdrefnau a bennir gan Gadeirydd SAC. Cyn gynted ag y bydd y rheolau cyntaf wedi eu gwneud bydd y busnes wedyn yn cael ei gynnal yn unol â'r ddarpariaeth a wneir yn y rheolau hynny.

Rhan 3 – Trosglwyddo swyddogaethau etc

Paragraff 4 – Trosglwyddo staff

105 Oherwydd y bydd y Bil yn trosglwyddo cyfrifoldebau am gyflogi staff oddi wrth yr ACC presennol i'r SAC newydd, mae paragraff 4 yn rhoi effaith i drosglwyddo hawliau a rhwymedigaethau cyflogaeth y staff hynny.

Paragraffau 5 a 6 – Trosglwyddo eiddo arall, hawliau a rhwymedigaethau

106 Yn yr un modd, mae paragraffau 5 a 6 yn gwneud darpariaeth ynglŷn â throsglwyddo eiddo, hawliau a rhwymedigaethau oddi wrth yr ACC presennol i'r SAC newydd. Mae hyn yn adlewyrchu'r ffaith y caiff swyddogaethau penodol ACC eu trosglwyddo i'r SAC newydd.

Paragraff 7 – Atebolrwydd troseddol yr Archwilydd Cyffredinol

107 Mewn cysylltiad â paragraff 5 (mewn perthynas â throsglwyddo eiddo, hawliau neu rwymedigaethau sydd wedi eu trosglwyddo i SAC), mae paragraff 7 yn darparu ar gyfer trosglwyddo unrhyw atebolrwydd troseddol a all fod gan ACC mewn cysylltiad â'r eiddo, yr hawliau neu'r rhwymedigaethau hynny i SAC.

ATODLEN 4 – DIWYGIADAU CANLYNIADOL A DIDDYMIADAU

108 Mae'r Atodlen hon yn nodi'r diddymiadau a'r addasiadau canlyniadol i ddeddfwriaeth sylfaenol i roi effaith i'r Bil. Mae'r rhain yn sicrhau (er enghraifft) bod cyfeiriadau at y SAC newydd, fel y bo'n briodol, mewn deddfwriaeth lle'r oedd y cyfeiriadau blaenorol at ACC yn unig.

109 Gwneir diwygiadau canlyniadol a diddymiadau i'r canlynol –

- Deddf Blwydd-daliadau 1972;
- Deddf Cyllid 1989;
- Deddf Gweinyddu Nawdd Cymdeithasol 1992;
- Deddf Addysg 1997;

- Deddf Llywodraeth Cymru 1998;
- Deddf Llywodraeth Leol 1999;
- Deddf Rhyddid Gwybodaeth 2000;
- Deddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004;
- Deddf Llywodraeth Cymru 2006;
- Deddf Cwmnïau 2006;
- Mesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2009;
- Deddf Democratiaeth Leol, Datblygu Economaidd ac Adeiladu 2009; a
- Deddf Cydraddoldeb 2010.

ATODIAD B - Rhestr Ddosbarthu'r Ymgynghoriad

Prif Weithredwyr Cynghorau Sir a Chynghorau Bwrdeistref Sirol Cymru;

Prif Weithredwr Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru;

Prif Weithredwyr Awdurdodau Parciau Cenedlaethol Cymru;

Prif Weithredwyr Awdurdodau Iechyd Porthladdoedd Cymru;

Prif Swyddogion Tân Gwasanaethau Tân ac Achub Cymru;

Prif Weithredwyr Awdurdodau Heddlu Cymru/Prif Gwnstabiliaid Cymru;

Prif Weithredwr Ymddiriedolaeth Prawf Cymru;

Prif Weithredwyr Byrddau ac Ymddiriedolaethau Iechyd Cymru;

Comisiynydd Pobl Hŷn Cymru;

Comisiynydd Plant Cymru;

Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru;

Prif Weithredwr Cyngor Cefn Gwlad Cymru;

Ysgrifennydd y Comisiwn Ffiniau Llywodraeth Leol i Gymru;

Ysgrifennydd y Comisiwn Ffiniau i Gymru;

Prif Weithredwr Chwaraeon Cymru;

Cyfarwyddwr Comisiwn Coedwigaeth Cymru;

Prif Weithredwr Cyngor Celfyddydau Cymru;

Prif Weithredwr Cyngor Addysgu Cyffredinol Cymru;

Cyfarwyddwr Cyffredinol Amgueddfa Cymru;

Llyfrgellydd Llyfrgell Genedlaethol Cymru;

Prif Weithredwr Bwrdd yr Iaith Gymraeg/Comisiynydd y Gymraeg;

Swyddog Cyfrifyddu Bwrdd Ardollau Cymru;

Ysgrifennydd Comisiwn Brenhinol Henebion Cymru;

Cyfarwyddwr Canolfan Iechyd Cymru;

Prif Weithredwr Cyngor Gofal Cymru;

Cyfarwyddwr Cyffredinol Cyngor Cyllido Addysg Uwch Cymru;

Cadeiryddion Cyrff Llywodraethu Addysg Bellach ac Uwch;

Prif Weithredwr Un Llais Cymru;

Archwilydd Cyffredinol Cymru;

Prif Weithredwr y Cyngor Adrodd Ariannol;

Y Rheolwr ac Archwilydd Cyffredinol;

Archwilydd Cyffredinol yr Alban;

Rheolwr ac Archwilydd Cyffredinol Gogledd Iwerddon;
Prif Weithredwr y Comisiwn Archwilio;
Cyfarwyddwr Cydffederasiwn y GIG yng Nghymru;
Prif Arolygydd Addysg a Hyfforddiant Cymru;
Prif Weithredwr Arolygiaeth Gofal Iechyd Cymru;
Prif Arolygydd Gofal a Gwasanaethau Cymdeithasol Cymru;
Ysgrifennydd Comisiwn y Cynulliad Cenedlaethol;
Aelodau'r Cynulliad;
Swyddfa Cymru;
Trysorlys Ei Mawrhydi;
Y Weinyddiaeth Gyfiawnder;
Yr Adran Gwaith a Phensiynau;
Yr Adran Cymunedau a Llywodraeth Leol;
Y Swyddfa Gartref;
Llywodraeth yr Alban;
Cynulliad Gogledd Iwerddon;
Sefydliad Siartredig Cyllid Cyhoeddus a Chyfrifyddiaeth;
Pennaeth Cymdeithas y Cyfrifwyr Ardystiedig Siartredig, Cymru;
Sefydliad Cyfrifwyr Siartredig Cymru a Lloegr, Cyfarwyddwr Cymru;
Sefydliad Siartredig y Cyfrifwyr Rheoli.

ATODIAD C – Adroddiad Archwilydd Cyffredinol Cymru (Rheol Sefydlog 26.6(viii))

Adroddiad Archwilydd Cyffredinol Cymru ynghylch a yw'n briodol codi'r symiau y darperir ar eu cyfer ym Mil Archwilio Cyhoeddus (Cymru) ar Gronfa Gyfunol Cymru

Gan fod y Bil yn cynnwys darpariaethau ar gyfer codi am wariant ar Gronfa Gyfunol Cymru (y Gronfa), mae Rheol Sefydlog 26(6)(viii) Cynulliad Cenedlaethol Cymru yn ei gwneud yn ofynnol i'r Memorandwm Esboniadol i'r Bil gynnwys adroddiad gan yr Archwilydd Cyffredinol, sy'n amlinellu ei farn ynghylch a yw'n briodol codi symiau o'r fath ar y Gronfa. Rwy'n llunio'r adroddiad hwn yn unol â'r gofyniad hwnnw ar ôl gweld y darpariaethau perthnasol, yn ôl Llywodraeth Cymru, sef:

- a) cymal 7, Talu cydnabyddiaeth;
- b) cymal 30, Indemnïo;
- c) Atodlen 1, paragraff 7, Talu cydnabyddiaeth i Gadeirydd SAC;
- ch) Atodlen 3, paragraff 6, Trosglwyddo eiddo arall a hawliau a rhwymedigaethau eraill;
- d) Atodlen 3 paragraff 9, Indemnïo.

Nid wyf wedi gweld y Bil cyfan na'i Femorandwm Esboniadol, felly mae fy adroddiad wedi'i gyfyngu i'r darpariaethau a restrir uchod a'm dehongliad i o'u heffeithiau a'u dibenion. Mae'n seiliedig i ryw raddau ar yr hyn y mae dogfen ymgynghori Llywodraeth Cymru ar y Bil drafft yn ei ddweud am dalu cydnabyddiaeth ac indemnïo.

Wrth lunio'r adroddiad hwn, dylwn egluro hefyd fy mod wedi fy nghyfyngu fy hun i ystyried a yw'n briodol i'r symiau hynny gael eu codi ar y Gronfa yn uniongyrchol o dan ddarpariaethau'r Bil, yn hytrach na thrwy'r darpariaethau cyflenwi arferol a nodir yn Rhan 5 Deddf Llywodraeth Cymru 2006. Nid wyf yn ymdrin â rhinweddau'r amcanion polisi ehangach sy'n sail i ddarpariaethau o'r fath yn yr adroddiad hwn, oherwydd credaf y byddai gwneud hynny'n dylanwadu ar ystyriaeth y Cynulliad o'r Bil, a hynny mewn modd amhriodol.

Yn ôl Deddf 2006, sy'n disgrifio'r trefniadau cyllid ar gyfer Gweinidogion Cymru a phersonau perthnasol eraill, dim ond ar sail penderfyniad Cyllideb a basiwyd gan y Cynulliad y gellir talu symiau allan o'r Gronfa fel arfer. Mae symiau a godir yn uniongyrchol yn eithriad i'r arfer hwn, ac er mwyn sicrhau bod trefniadau penderfyniadau'r Gyllideb yn parhau'n ddilys, dim ond mewn amgylchiadau arbennig, sy'n golygu bod trefn benderfyniadau'r Gyllideb yn amhriodol, y dylid darparu eithriadau o'r fath. Mae amgylchiadau o'r fath yn cynnwys yr angen i osgoi dylanwad gwleidyddol dros y ffordd y mae swyddi cyfansoddiadol yn gweithredu. Mae'n amlwg na ddylai unrhyw blaid wleidyddol gyfaddawdu annibyniaeth swyddi o'r fath. Enghraifft arall o amgylchiadau eithriadol yw'r angen i ddarparu cyllid wedi'i ddiogelu ar gyfer pethau fel trefniadau digolledu statudol. Ni fyddai trefniadau o'r fath yn gyflawn oni bai fod y cyllid ar eu cyfer wedi'i ddiogelu.

Mae cymal 7 yn darparu y caiff symiau sy'n cael eu talu fel cydnabyddiaeth i'r Archwilydd Cyffredinol eu codi ar y Gronfa yn uniongyrchol. Mae'n ymddangos, felly, mai ailadrodd paragraff 6(5) o Atodlen 8 i Ddeddf 2006 y mae'n ei wneud, i bob pwrpas. Yn wir, deallaf mai osgoi dylanwad gwleidyddol ar swydd yr Archwilydd Cyffredinol oedd diben gwneud y ddarpariaeth honno, drwy amrywio taliadau cydnabyddiaeth yr Archwilydd Cyffredinol. Am y rheswm hwnnw, credaf ei bod yn briodol codi am daliadau cydnabyddiaeth yr Archwilydd Cyffredinol ar y Gronfa.

Mae cymal 30 yn darparu y caiff symiau sydd i'w talu gan berson sydd wedi ei indemnio, megis Archwilydd Cyffredinol, eu codi ar y Gronfa. Mae'n ymddangos mai ailadrodd ac ymhelaethu ar baragraff 9(1) o Atodlen 8 i Ddeddf 2006 y mae hwn yn ei wneud, i bob pwrpas, gan ymestyn i gynnwys y SAC newydd. Deallaf mai sicrhau bod cyllid wedi'i ddiogelu ar gael ar gyfer yr indemnïad sydd yn y paragraff oedd diben y ddarpariaeth yn Neddf 2006. Am y rheswm hwnnw, credaf ei bod yn briodol i symiau sydd i'w talu o dan yr indemnïad gael eu codi ar y Gronfa.

Mae Atodlen 1, paragraff 7 yn darparu ar gyfer talu cydnabyddiaeth i Gadeirydd arfaethedig y corff corfforaethol arfaethedig, SAC. Deallaf o ddogfen ymgynghori Llywodraeth Cymru ar y ddarpariaeth ddrafft (paragraff 7 o Atodlen 1 i'r Bil drafft dyddiedig 15 Mawrth 2012), y mae'n ymddangos bod y ddarpariaeth hon yn ei ailadrodd, i bob pwrpas, mai'r rheswm dros godi tâl cydnabyddiaeth o'r fath ar y Gronfa yn uniongyrchol yw "gwarchod annibyniaeth swydd yr ACC ymhellach rhag dylanwad gwleidyddol amlwg". Rwyf o'r farn fod osgoi dylanwad gwleidyddol ar yr Archwilydd Cyffredinol, ac ar Gadeirydd arfaethedig SAC, o ran hynny, yn rheswm sy'n cyfiawnhau codi'r tâl cydnabyddiaeth yn uniongyrchol ar y Gronfa.

Mae Atodlen 3, paragraff 6 yn darparu ar gyfer digolledu yn gysylltiedig â'r bwriad i drosglwyddo eiddo, hawliau a rhwymedigaethau oddi wrth yr Archwilydd Cyffredinol i'r SAC corfforaethol. Yn ôl paragraff 6(8) dylid codi symiau digolledu o'r fath ar y Gronfa. Mae codi yn y ffordd yma yn diogelu'r cyllid ar gyfer y ddarpariaeth ddigolledu, ac felly rwyf o'r farn ei fod yn briodol.

Mae Atodlen 3, paragraff 9 yn darparu parhad o ran cwmpas y darpariaethau indemnio a grybwyllwyd uchod mewn perthynas â chymal 30. Am y rhesymau a nodwyd uchod, credaf ei bod yn briodol codi'r symiau sydd i'w talu o dan y darpariaethau indemnio ar y Gronfa.

Huw Vaughan Thomas
Archwilydd Cyffredinol Cymru
Mehefin 2012